Kärsämäki

HYVINVOINTIKERTOMUKSEN VÄHIMMÄISTIETOSISÄLTÖ

Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

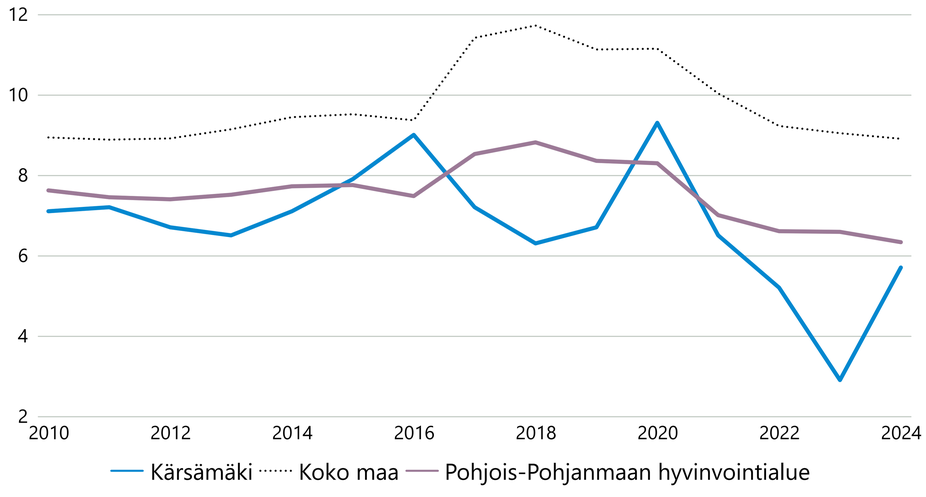

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2024**	**5,70**	**%**

Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista

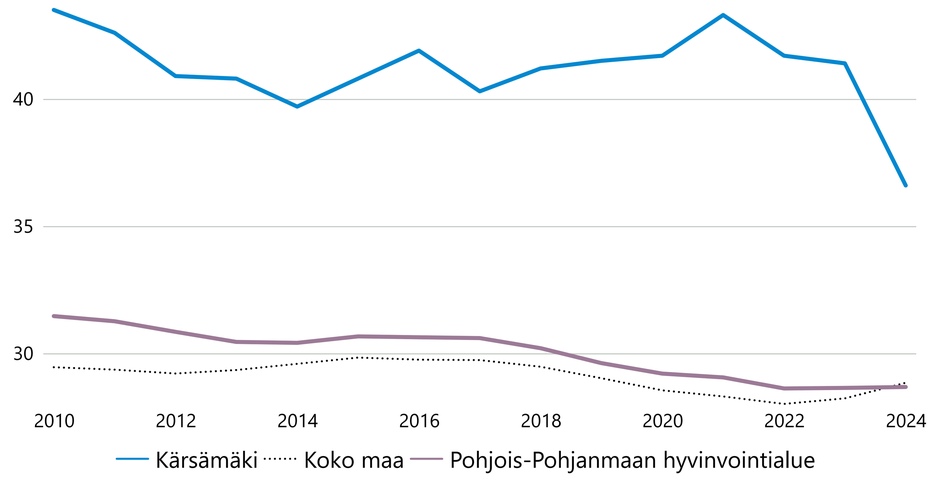

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2024**	**36,60**	**%**

Syrjäytymisriskissä olevat 18-24-vuotiaat, %

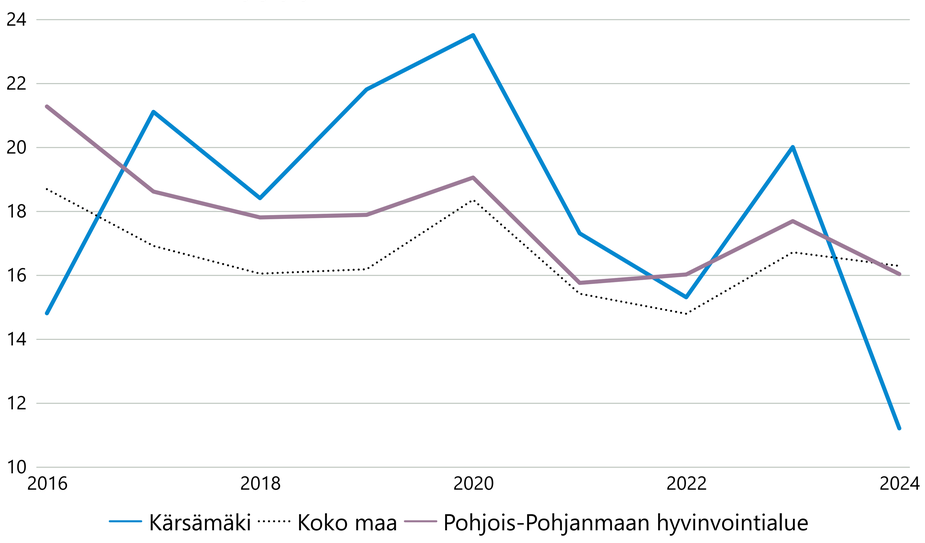

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2024**	**11,20**	**%**

Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys) 15 - 64-vuotiaista, %

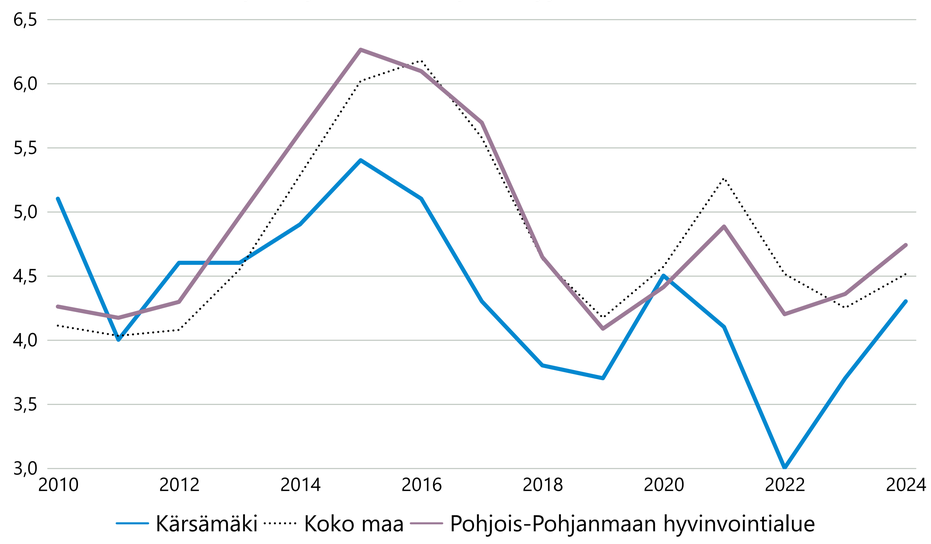

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2024**	**4,30**	**%**

Työkyvyttömyysindeksi, ikävakioitu

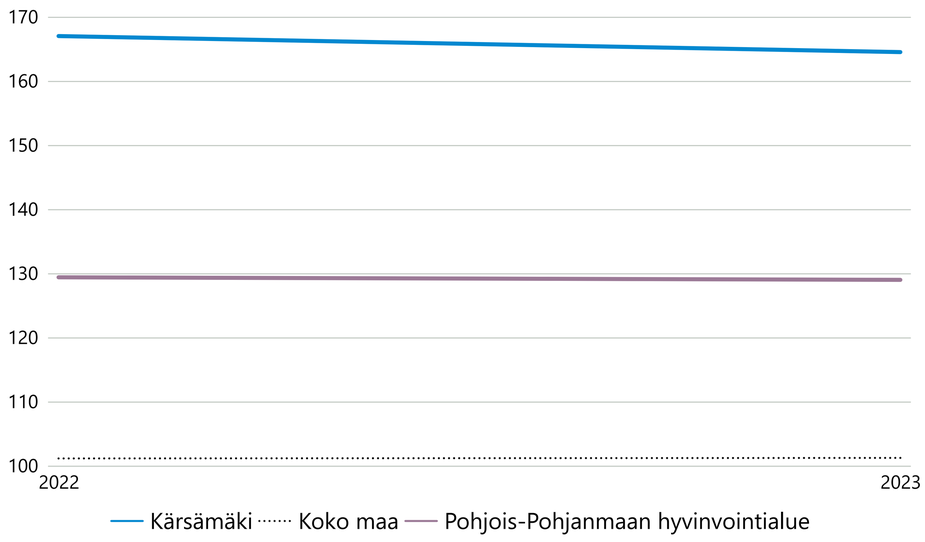

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2023**	**164,50**	**indeksi**

Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä

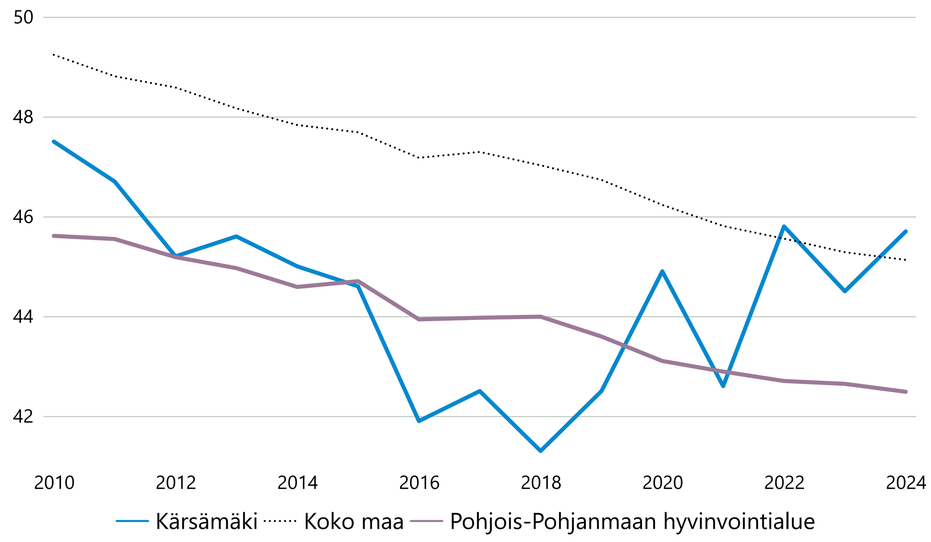

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2024**	**45,70**	**%**

Omaishoidon tuella kotona hoidettavat 75 vuotta täyttäneet vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä

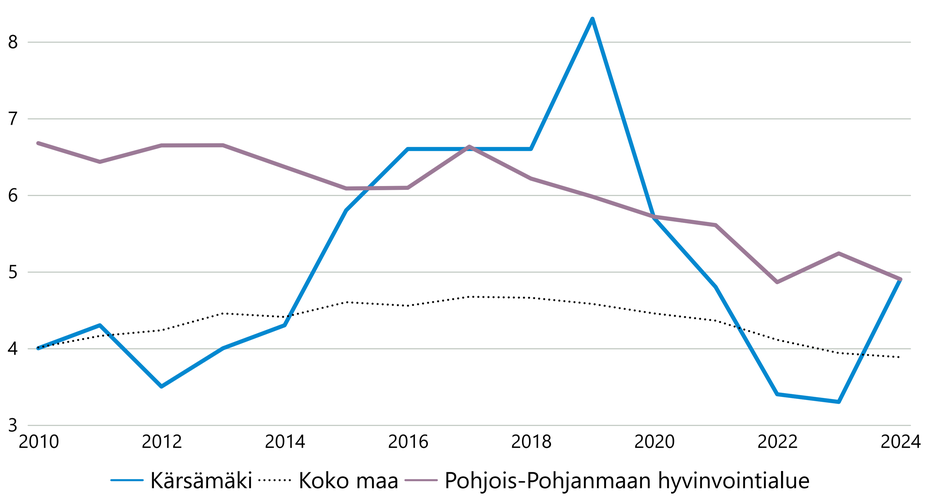

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2024**	**4,90**	**%**

Elinolot

Elinolotilastot kuvaavat kotitalousväestön hyvinvointia useista näkökulmista, kuten köyhyys- ja syrjäytymisriskistä, koetusta hyvinvoinnista, terveydestä ja asumisesta. Kärsämäen sijoittuminen hyvinvointialueen kuntien vertailussa on kokonaisuutena keskitasoa.

Kärsämäen vahvuutena erottuu erityisesti nuorten syrjäytymisriskin matala taso. Tilastossa "syrjäytymisriskissä olevat 18–24-vuotiaat" Kärsämäki sijoittui hyvinvointialueen parhaaksi, sillä osuus oli vuonna 2024 vain 11,2 %. Vielä vuonna 2023 vastaava osuus oli 20 %, mikä osoittaa myönteistä kehitystä lyhyessä ajassa.

Asumisen osalta Kärsämäellä oli vuosina 2021–2024 ahtaasti asuvia lapsiperheitä selvästi enemmän kuin maassa keskimäärin ja myös enemmän kuin useimmissa hyvinvointialueen kunnissa. Vuonna 2023 tilanne kuitenkin parani, kun ahtaasti asuvien lapsiperheiden osuus laski 41,4 prosentista 36,6 prosenttiin.

Toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus oli vuonna 2024 yhteensä 5,7 %, mikä vastaa hyvinvointialueen keskimääräistä tasoa.

Väestörakenteessa näkyy selkeä muutos: lasten ja nuorten osuus vähenee, kun taas iäkkäiden määrä kasvaa. Väestöennuste on ollut jo pidempään laskeva. Yksinasuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus on kasvanut hyvinvointialueen kehityksen mukaisesti, mikä lisää palvelutarpeita erityisesti asumisen, kotona asumisen tuen ja sosiaali- ja terveyspalvelujen osalta.

Työikäisen väestön hyvinvoinnin näkökulmasta huomiota tulee kiinnittää työkyvyttömyysindeksiin. Kärsämäki sijoittui hyvinvointialueen kunnista viidenneksi korkeimmalle. Indeksi mittaa työkyvyttömyyttä painottaen työkyvyttömyyseläkkeiden, sairauspäivärahojen ja ammatillisen kuntoutuksen päätösten yleisyyttä 16–64-vuotiaiden ikäryhmässä. Tämä viittaa siihen, että työkyvyn tukeminen ja varhainen puuttuminen ovat keskeisiä kehittämiskohteita.

Kärsämäki

HYVINVOINTIKERTOMUKSEN VÄHIMMÄISTIETOSISÄLTÖ

Toteutuu terveyttä edistäviä elintapoja -summaindikaattori, % 4. ja 5. luokan oppilaista

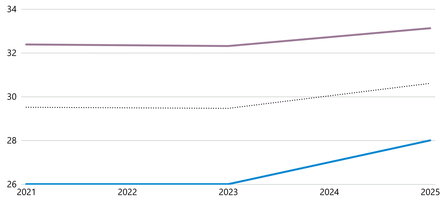

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**28,00**	**%**

Toteutuu terveyttä edistäviä elintapoja -summaindikaattori, % 8. ja 9. luokan oppilaista

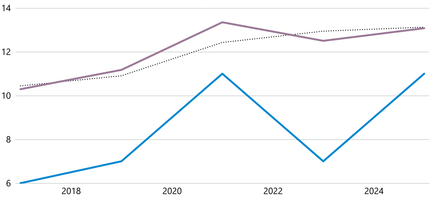

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**11,00**	**%**

Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

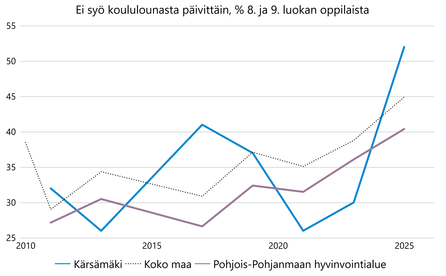

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**52,00**	**%**

Ei syö koululounasta päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

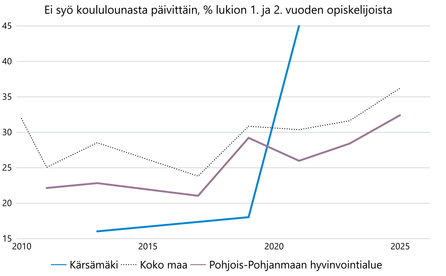

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2021**	**45,00**	**%**

Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, % 8. ja 9. lk oppilaista

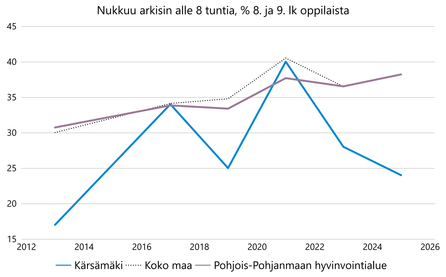

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**24,00**	**%**

Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

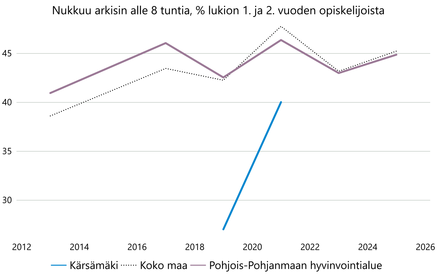

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2021**	**40,00**	**%**

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

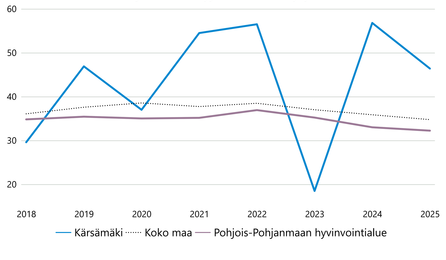

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2025**	**46,40**	**%**

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

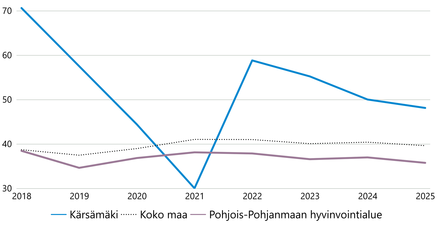

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2025**	**48,10**	**%**

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista

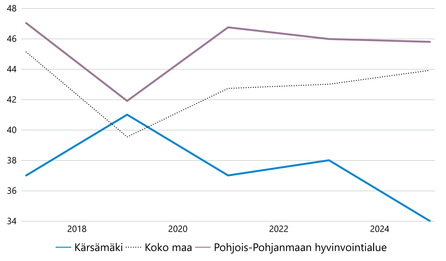

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**34,00**	**%**

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8. ja 9. luokan oppilaista

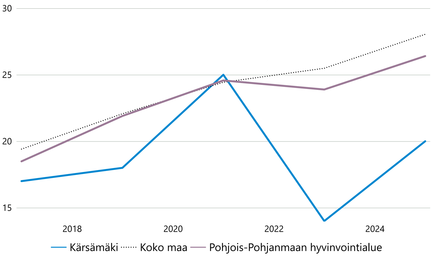

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**20,00**	**%**

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

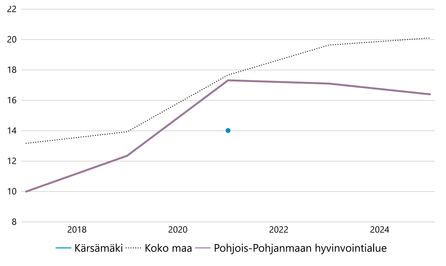

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2021**	**14,00**	**%**

Niukasti hedelmiä, marjoja ja kasviksia syövät nuoret, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

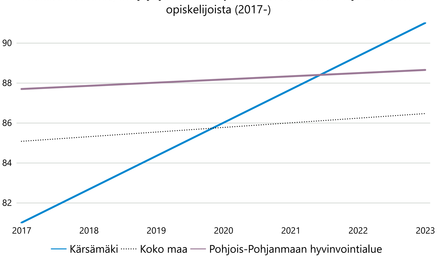

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2023**	**91,00**	**%**

Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 2 - 16-vuotiailla

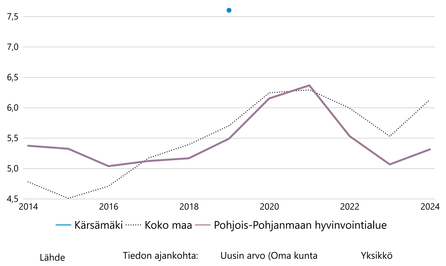

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2019**	**26,30**	**%**

Elintavat

Elintavoilla on huomattava vaikutus kuntalaisten terveyteen, elämänlaatuun sekä työ- ja toimintakykyyn. Väestöryhmien välisten terveyserojen kaventamisen kannalta keskeisimpiä tekijöitä ovat tupakointi, alkoholin riskikäyttö, liikunta-aktiivisuus ja ravitsemus. Kärsämäellä lasten ja nuorten elintapaindikaattorit osoittavat huolestuttavaa kehitystä, ja kunta sijoittuu monilla mittareilla heikommin kuin hyvinvointialueen kunnat keskimäärin.

Ravitsemus ja kouluruokailu: Koululounaan osallistumisasteessa on tapahtunut merkittävä lasku. Vuonna 2025 peräti 52 % 8.–9.-luokan oppilaista ilmoitti, etteivät he syö koululounasta päivittäin (vuonna 2023 vastaava luku oli 30 %). Kehitys heijastaa mahdollista muutosta nuorten ruokakulttuurissa, kotiympäristön tottumuksissa sekä mahdollista energiajuomien käytön yleistymistä. Kouluruuan maistuvuus ja houkuttelevuus ovat avainasemassa, mikä tulee huomioida tulevissa ruokapalveluiden kilpailutuksissa ja laatuvaatimusten määrittelyssä.

Fyysinen aktiivisuus ja Move!-tulokset: Lasten ja nuorten liikkumattomuus on haaste, joka näkyy myös Move!-mittaustuloksissa. Kärsämäellä suuri osa oppilaista on koulukuljetusten piirissä, mikä vähentää luonnollista hyötyliikuntaa. Harrastuksiin pääsy iltaisin on haasteellista, ja nuorten välillä on havaittavissa selvää polarisoitumista: pieni osa liikkuu erittäin aktiivisesti, kun taas suuren osan fyysinen aktiivisuus jää riittämättömäksi.

Uni ja lepo: Myönteisenä kehityssuuntana nuorten nukkumistottumukset ovat parantuneet. Kun vuonna 2021 arkisin alle 8 tuntia nukkuvien 8.–9.-luokkalaisten osuus oli 40 %, on lukema laskenut 24 prosenttiin vuonna 2025. Riittävä lepo luo pohjaa muulle hyvinvoinnille ja tukee oppimista.

Kärsämäki

HYVINVOINTIKERTOMUKSEN VÄHIMMÄISTIETOSISÄLTÖ

Käyttänyt tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja vähintään kerran, % 4. ja 5. luokan oppilaista

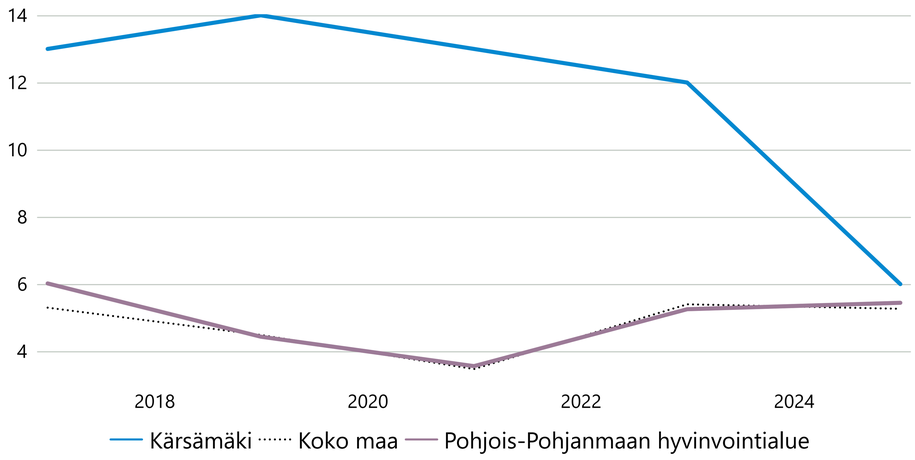

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**6,00**	**%**

Käyttää päivittäin tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja, % 8. ja 9. luokan oppilaista

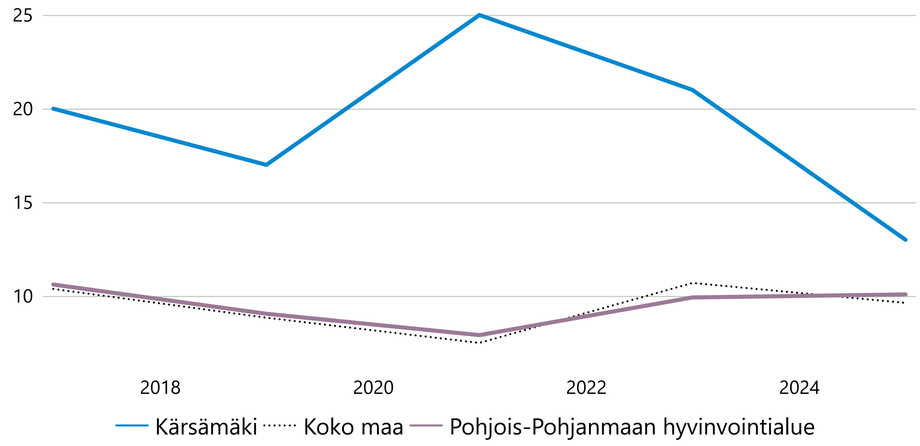

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**13,00**	**%**

Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

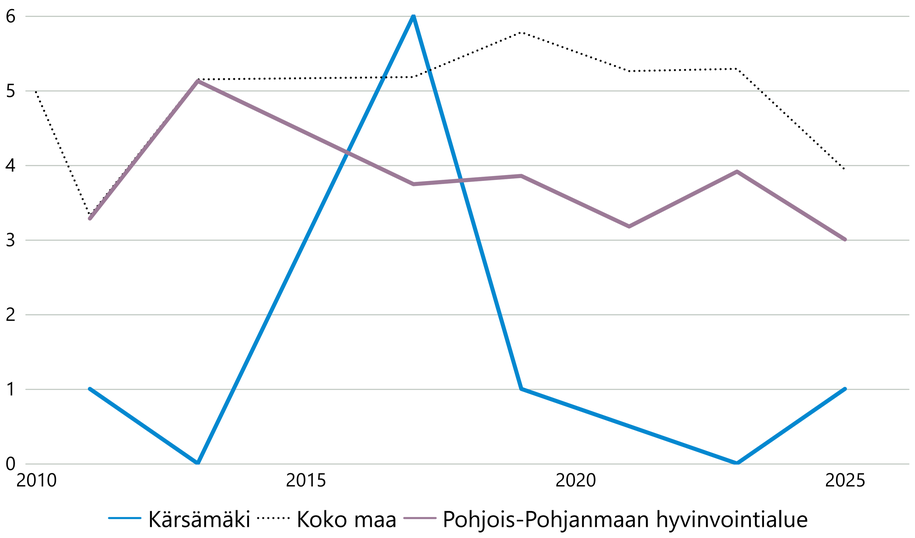

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**1,00**	**%**

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9.lk oppilaista

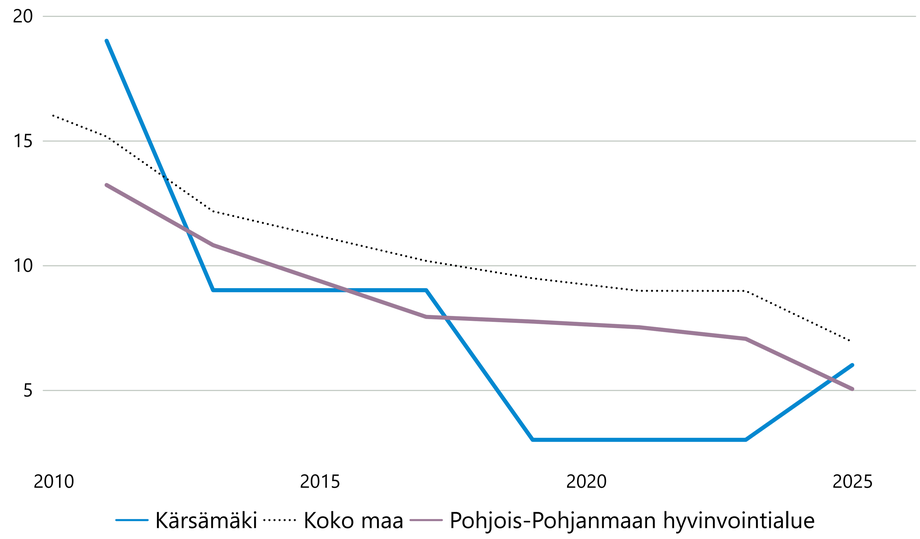

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**6,00**	**%**

Pelaa rahapelejä viikoittain, % 8. ja 9. luokan oppilaista

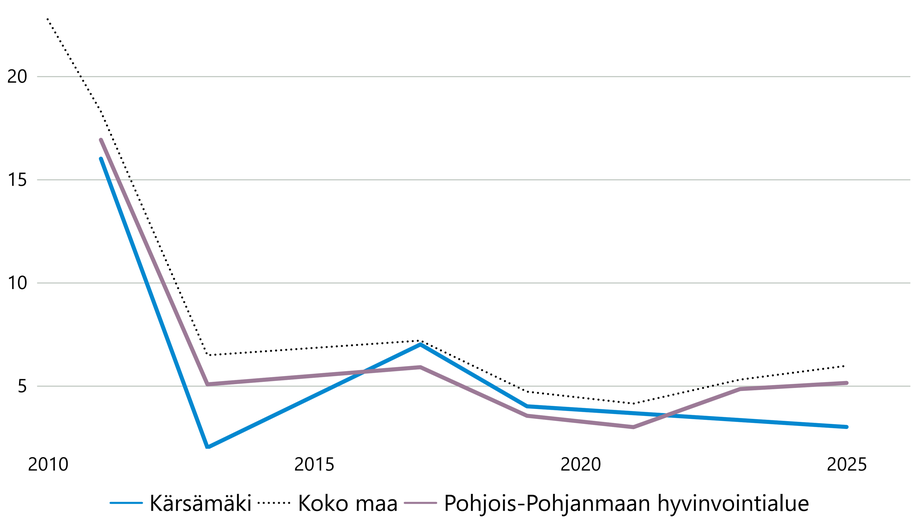

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**3,00**	**%**

Päihteet ja rahapelit

Nuorten päihteiden käyttö on monimuotoinen ilmiö, jossa varhaisilla kokeiluilla on suora yhteys myöhempään ongelmakäytön riskiin. Valtakunnallisesti 15–16-vuotiaiden yleisimmin käyttämät päihteet ovat alkoholi, tupakkatuotteet ja kannabis. Kärsämäen osalta tilannekuva on kaksijakoinen: nikotiinituotteiden käyttö ja kannabiskokeilut ovat vähentyneet, mutta nuorten humalahakuinen juominen on huolestuttavassa kasvussa.

Nikotiinituotteet ja kannabis: Kärsämäellä tupakan, sähkötupakan, nuuskan tai nikotiinipussien päivittäinen käyttö on laskusuunnassa. Vuonna 2021 käyttömäärät olivat vielä korkealla, mutta vuoden 2025 indikaattoreiden mukaan kunta on saavuttanut hyvinvointialueen keskimääräisen tason. Myös kannabiksen kokeilukäyttö on Kärsämäellä vähäisempää kuin hyvinvointialueella keskimäärin; vähintään kaksi kertaa kannabista kokeilleiden osuus on laskenut 5 prosenttiyksikköä vuodesta 2017.

Alkoholi ja humalahakuinen juominen: Toisin kuin nikotiinituotteiden kohdalla, alkoholin käytössä suuntaus on huolestuttava. Niiden 8.–9.-luokkalaisten osuus, jotka ovat olleet todella humalassa vähintään kerran kuukaudessa, on kasvanut vuodesta 2023 vuoteen 2025. Samaan aikaan kehitys hyvinvointialueella on ollut laskevaa. Kärsämäkisten nuorten osuus tässä indikaattorissa on tällä hetkellä hyvinvointialueen keskiarvoa korkeampi, mikä edellyttää kohdennettuja ennaltaehkäiseviä toimia.

Rahapelaaminen ja muut huumausaineet: Kärsämäkiset 8.–9.-luokkalaiset pelaavat rahapelejä hieman vähemmän kuin nuoret hyvinvointialueella keskimäärin. Yleinen kehityssuunta hyvinvointialueella on kuitenkin nouseva, mikä luo tarpeen seurata tilannetta myös paikallisesti.

Vaikka kuntakohtaista tietoa stimulanttihuumeiden (kuten amfetamiini, MDMA ja kokaiini) käytöstä ei ole saatavilla, hyvinvointialueen jätevesitutkimukset osoittavat näiden aineiden käytön voimakasta kasvua. Tämä alueellinen trendi on huomioitava myös kunnan ehkäisevässä päihdetyössä.

Kärsämäki

HYVINVOINTIKERTOMUKSEN VÄHIMMÄISTIETOSISÄLTÖ

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

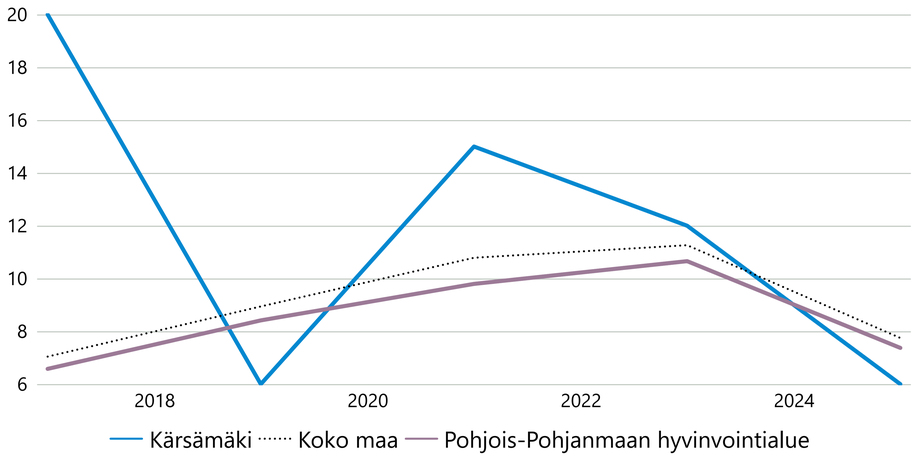

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**6,00**	**%**

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

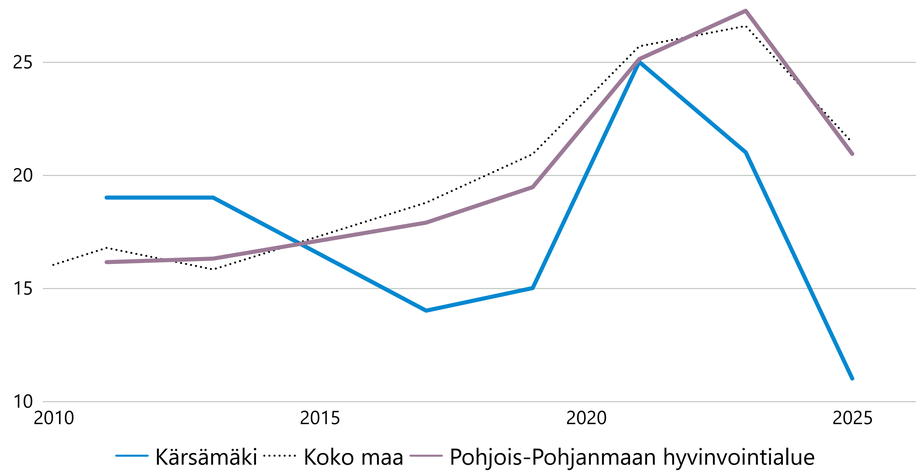

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**11,00**	**%**

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

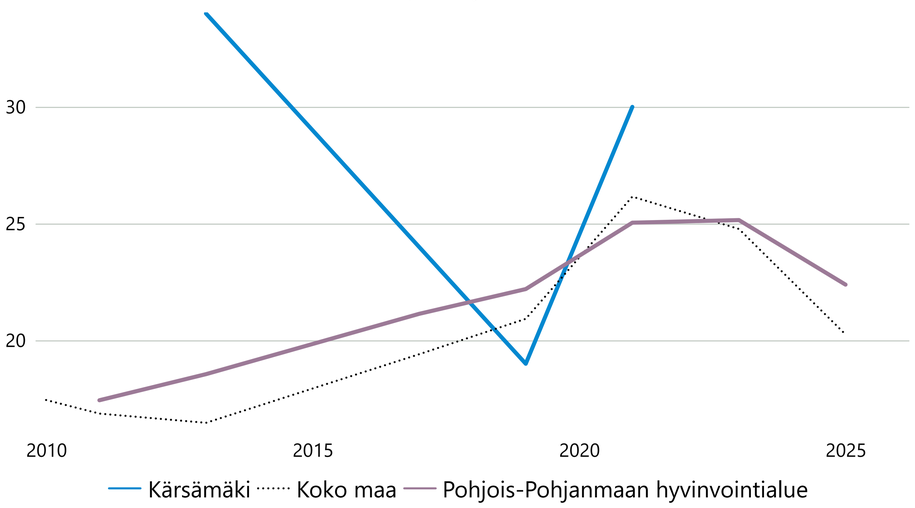

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2021**	**30,00**	**%**

Sairastavuusindeksi, ikävakioitu

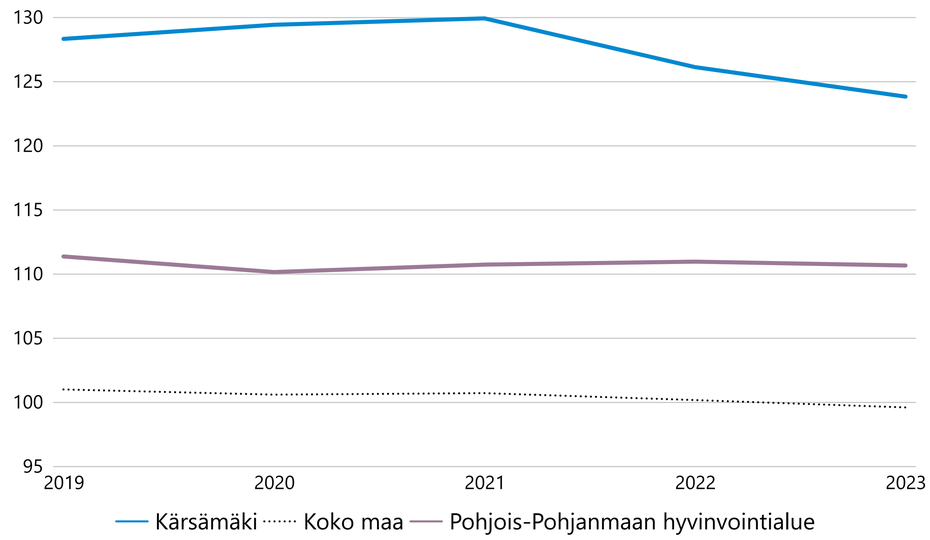

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2023**	**123,80**	**indeksi**

Tervehampaiset 12-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä suun terveydenhuollon tarkastuksessa käyneistä

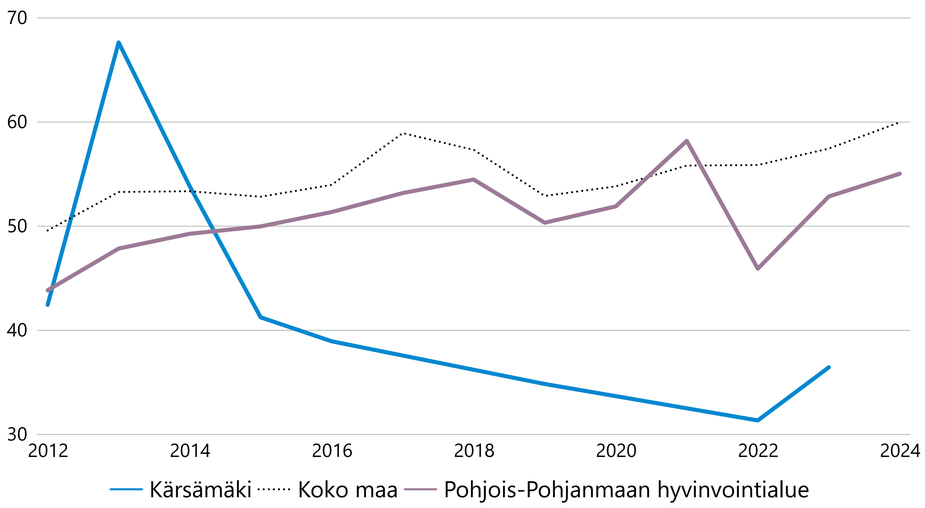

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2023**	**36,40**	**%**

Terveydentila

Kärsämäkisten lasten ja nuorten subjektiivinen kokemus omasta terveydestään on erittäin hyvä. Tilastollinen tarkastelu kuitenkin osoittaa, että yleisessä sairastavuudessa ja suunterveydessä on merkittäviä haasteita, jotka vaativat huomiota.

Koettu terveys: Lasten ja nuorten kokemus omasta terveydentilastaan on Kärsämäellä vahva sekä alueellisessa että kuntien välisessä vertailussa. Vuonna 2025 terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi koki 4.–5.-luokan oppilaista vain 6 %, mikä oli hyvinvointialueen seitsemänneksi alhaisin luku. 8.–9.-luokan oppilaiden kohdalla vastaava luku oli 11 %, mikä on hyvinvointialueen matalin osuus. Tämä kertoo nuorten yleisestä tyytyväisyydestä ja pystyvyyden tunteesta.

Sairastavuusindeksi: Kärsämäen yleinen sairastavuusindeksi on huomattavan korkea. Indeksi, joka kuvaa alueen väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon, on Kärsämäellä 124. Luku on selvästi korkeampi kuin hyvinvointialueen keskiarvo (110,64). Kuntakohtaisessa vertailussa Kärsämäen sairastavuus on hyvinvointialueen kolmanneksi korkeinta. Korkea indeksi viittaa tarpeeseen vahvistaa ennaltaehkäiseviä terveyspalveluita ja varhaista puuttumista.

Suunterveys: Lasten suunterveydessä on havaittavissa huolestuttava laskusuunta. Vuoden 2023 tietojen mukaan tervehampaisten 12-vuotiaiden osuus Kärsämäellä oli vain 36 %, kun hyvinvointialueen keskiarvo oli 55 %. Tervehampaisten lasten määrän vähentyminen on suora signaali tarpeesta lisätä terveysneuvontaa, korostaa kotiympäristön merkitystä hampaiden hoidossa sekä tarkastella sokeripitoisten tuotteiden kulutusta nuorten arjessa.

Kärsämäki

HYVINVOINTIKERTOMUKSEN VÄHIMMÄISTIETOSISÄLTÖ

Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % 8. ja 9. lk oppilaista

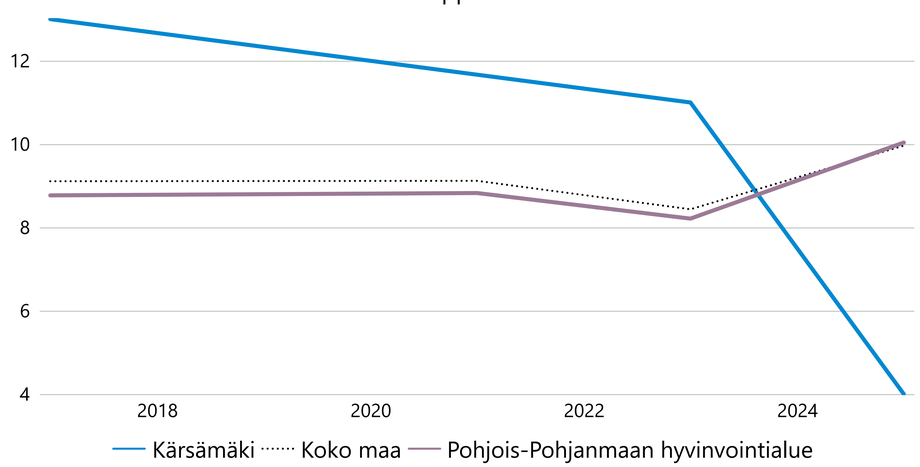

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**4,00**	**%**

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. lk oppilaista

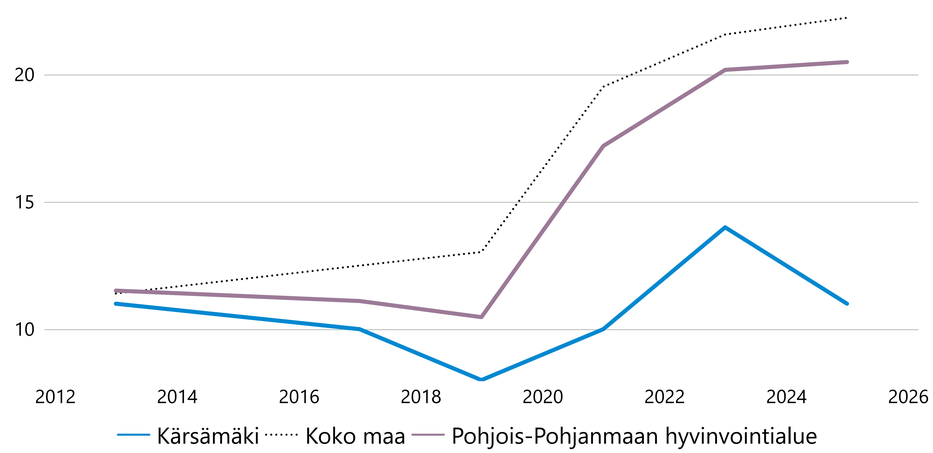

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**11,00**	**%**

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

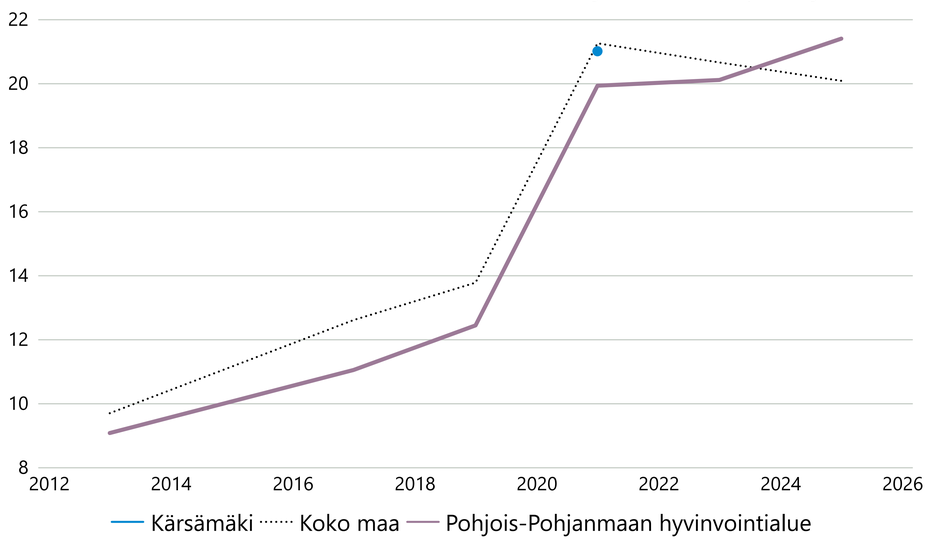

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2021**	**21,00**	**%**

Mielenterveys

Kärsämäkisten nuorten mielenterveydessä on havaittavissa ristiriitaisia signaaleja: vakava oireilu on vähentynyt, mutta positiivinen mielen hyvinvointi ja palveluiden saavutettavuus asettavat haasteita.

Ahdistuneisuus ja masennus: Kärsämäen 8.–9.-luokkalaisten kokema kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus on laskusuunnassa ja tilanne on huomattavasti parempi kuin hyvinvointialueella keskimäärin. Vuonna 2025 ahdistuneisuutta koki 11 % oppilaista, kun vuotta aiemmin luku oli 14 %. Vaikka kehitys on oikeansuuntaista, oireilu koskettaa edelleen merkittävää osaa ikäluokasta. Lukio-opiskelijoiden osalta kohtalainen tai vaikea masentuneisuus oli vuonna 2023 koko maan tasolla, mutta hieman korkeampi kuin hyvinvointialueella keskimäärin.

Mielen hyvinvointi ja voimavarat: Huolestuttava indikaattori on nuorten kokemus vahvasta mielenterveydestä. Vain 4 % Kärsämäen 8.–9.-luokkalaisista ilmoitti kokeneensa vahvaa mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana vuonna 2025. Tulos on hyvinvointialueen heikoin, ja luku on ollut laskussa vuodesta 2023 lähtien. Tämä viittaa siihen, että vaikka vakava oireilu on vähentynyt, nuorten yleinen psyykkinen kestävyys ja arjen voimavarat ovat koetuksella.

Oppilashuollon resurssit ja palveluiden saavutettavuus: Kärsämäen kunta on vastannut nuorten hyvinvoinnin haasteisiin panostamalla ennaltaehkäisevään työhön: koululla toimii tällä hetkellä kunnan omana resurssina kaksi kouluvalmentajaa yhteensä kolmena päivänä viikossa. Hyvinvointialue tarjoaa kuraattoripalveluita kolmena päivänä ja koulupsykologin palveluita yhtenä päivänä viikossa.

Vaikka matalan kynnyksen toimintaa, kuten pienryhmiä, on kehitetty, koulun ulkopuolisten jatkohoitopalveluiden piiriin hakeutuminen on koettu haastavaksi. Palveluketjujen sujuvuus ja oikea-aikaisuus ovat kriittisiä tekijöitä nuorten mielenterveyden tukemisessa.

Kärsämäki

HYVINVOINTIKERTOMUKSEN VÄHIMMÄISTIETOSISÄLTÖ

Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista

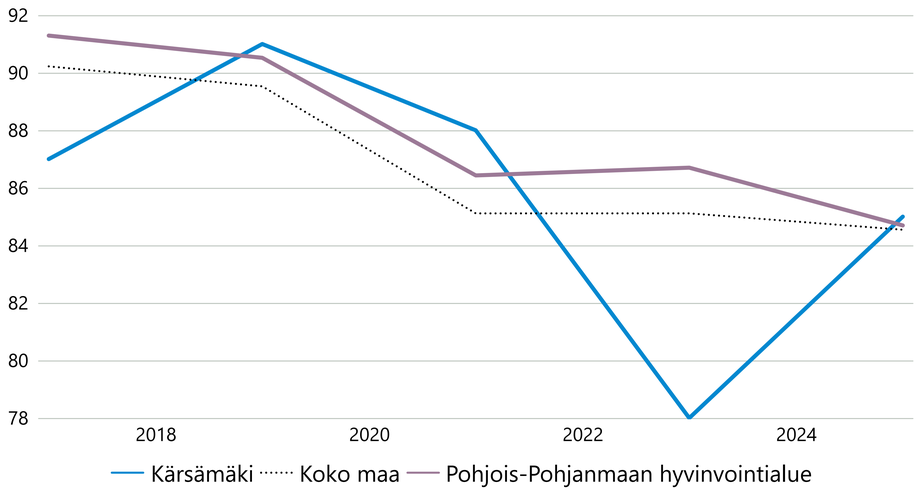

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**85,00**	**%**

Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista

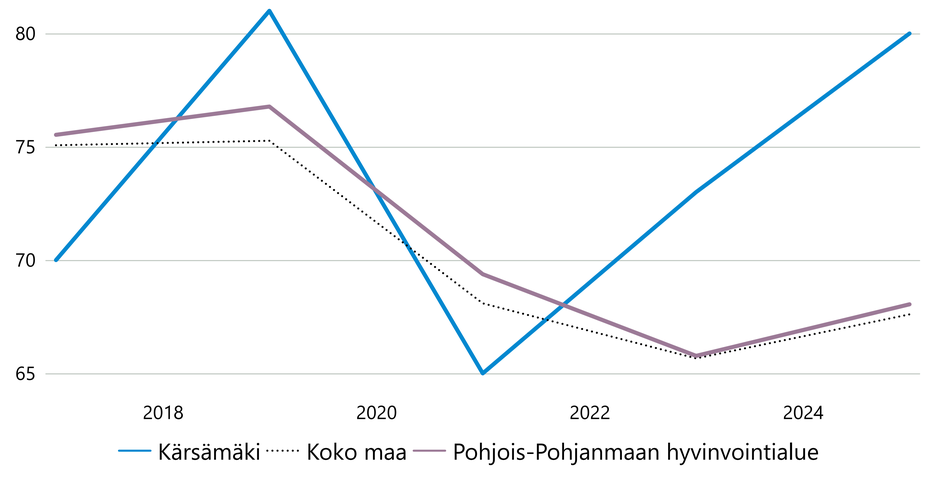

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**80,00**	**%**

Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

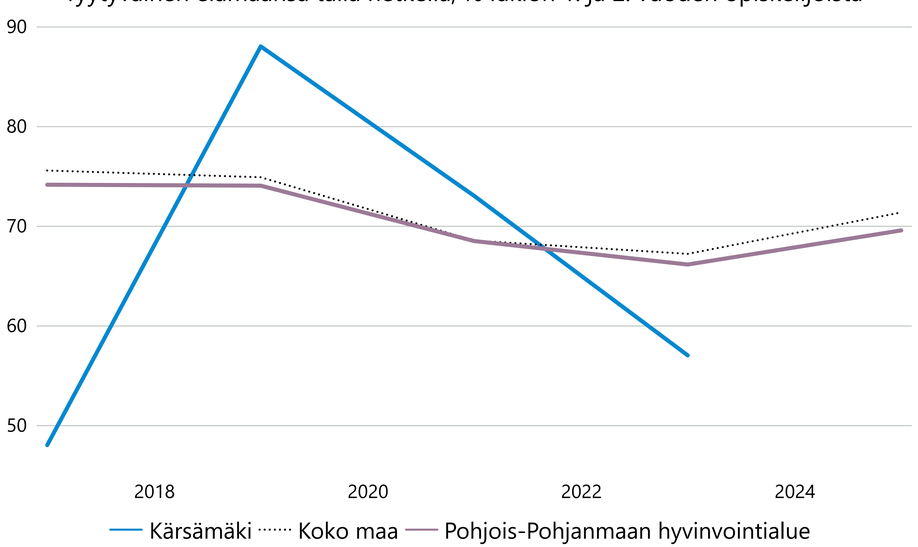

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2023**	**57,00**	**%**

Elämänlaatu

Tyytyväisyys elämään on kokonaisvaltainen kokemus, joka rakentuu koetusta elämänlaadusta, onnellisuudesta ja itsetunnosta. Lapsille ja nuorille keskeisimpiä tyytyväisyyden lähteitä ovat turvallinen kasvuympäristö, mielekäs vapaa-aika, toimivat kaverisuhteet sekä onnistumisen kokemukset koulussa.

Tyytyväisyys elämään eri ikäryhmissä

4.–5.-luokkalaiset: Tyytyväisyys elämään on ollut Kärsämäellä noususuhdanteista vuodesta 2023 lähtien, ja kunta sijoittuu tuloksissa hyvinvointialueen keskitasolle.

8.–9.-luokkalaiset: Tämän ikäryhmän elämäntyytyväisyys on kehittynyt erittäin myönteisesti. Kun vuonna 2021 tyytyväisiä oli 65 %, vuonna 2025 osuus on noussut 80 prosenttiin. Tulos on hyvinvointialueen kärkitasoa.

Lukiolaiset: Toisin kuin perusopetuksessa, lukiolaisten elämäntyytyväisyys on laskenut hälyttävästi. Vuonna 2019 tyytyväisiä oli vielä 88 %, mutta vuonna 2023 osuus oli enää 57 %. Kehitys on vastakkainen hyvinvointialueen yleiselle trendille, jossa tyytyväisyys on kääntynyt nousuun.

Tilastoissa nousee esiin merkittävä ristiriita 8.–9.-luokkalaisten kohdalla: vaikka valtaosa nuorista ilmoittaa olevansa tyytyväisiä elämäänsä (80 %), samaan aikaan kokemus vahvasta positiivisesta mielenterveydestä on poikkeuksellisen matala (4 %). Tämä viittaa siihen, että nuoret saattavat kokea elämänsä ulkoiset puitteet ja ihmissuhteet hyvinä, mutta sisäinen voimavarojen kokemus ja psyykkinen jaksaminen ovat silti koetuksella. Ero indikaattoreiden välillä korostaa tarvetta tukea nuorten mielen taitoja ja itsetuntoa, vaikka elämä päällisin puolin vaikuttaisi tyydyttävältä.

Kärsämäki

HYVINVOINTIKERTOMUKSEN VÄHIMMÄISTIETOSISÄLTÖ

Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

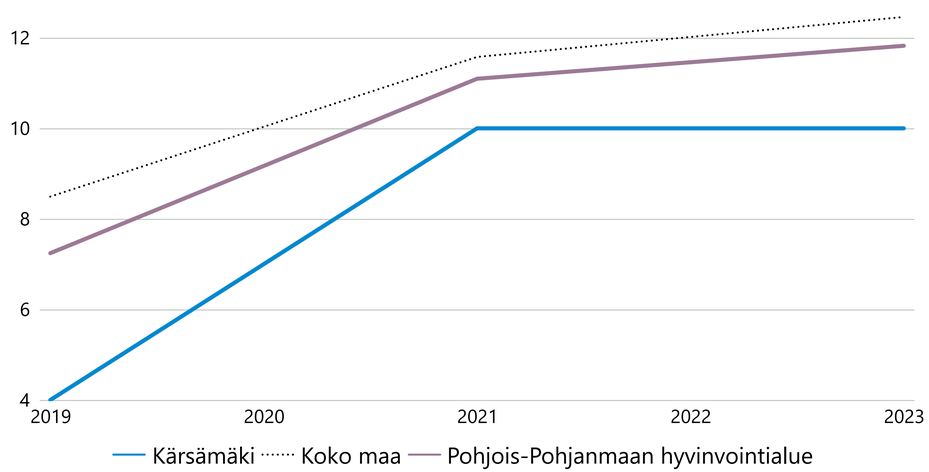

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2023**	**10,00**	**%**

Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

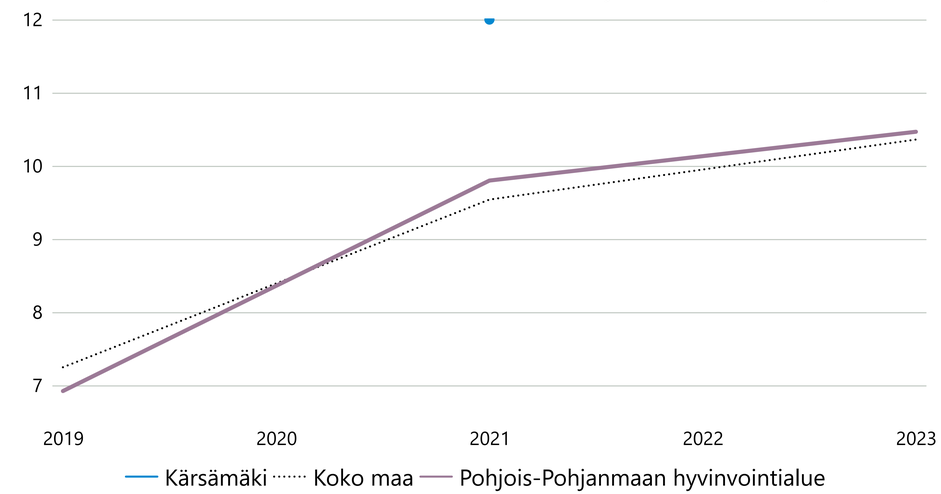

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2021**	**12,00**	**%**

Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %

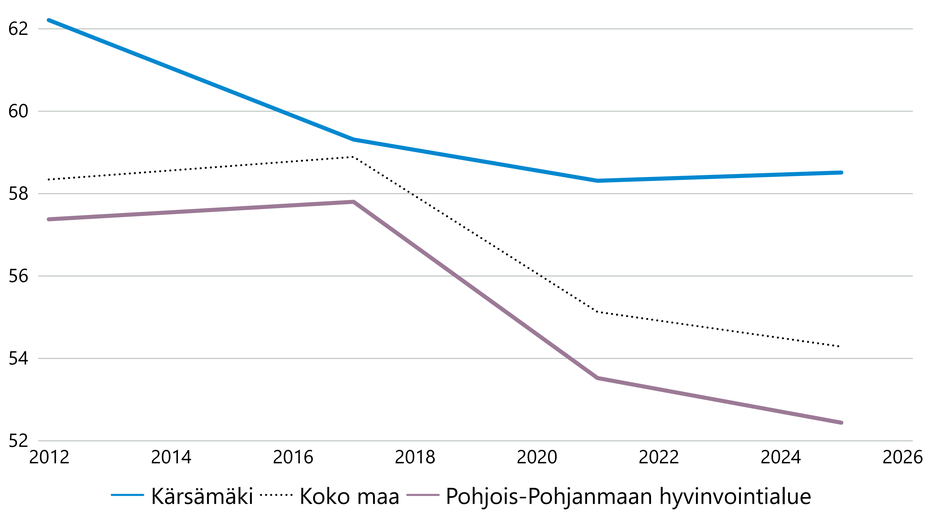

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2025**	**58,50**	**%**

Osallisuus

Osallisuuden kokemus on keskeinen hyvinvoinnin tekijä. Se muodostuu yksilön kokemasta merkityksellisyydestä, uskosta omaan toimijuuteen sekä todellisista vaikutusmahdollisuuksista omaan elämään ja elinympäristöön.

Nuorten osallisuus: Kouluterveyskyselyn tulosten perusteella perusopetuksen 8.–9.-luokkalaisten osallisuuden kokemus on säilynyt vakaana vuodesta 2021 lähtien. Kärsämäkisten nuorten kokemus on hieman vahvempi verrattuna sekä koko maan että hyvinvointialueen keskiarvoihin. Lukiolaisten osalta aikasarjavertailua ei ole saatavilla, mutta vuoden 2021 tulosten valossa huomio kiinnittyy siihen, että 12 % lukiolaisista koki osallisuutensa erittäin heikoksi. Luku on korkeampi kuin vertailualueilla, mikä osoittaa tarvetta tukea erityisesti toisen asteen opiskelijoiden kiinnittymistä yhteisöön.

Päätöksenteko ja äänestysaktiivisuus: Kärsämäkiset hyödyntävät äänioikeuttaan kuntavaaleissa suhteellisen aktiivisesti. Vuoden 2021 kuntavaaleissa äänestysaktiivisuus oli 58,5 %, mikä ylittää hyvinvointialueen keskitason. Tällä tuloksella Kärsämäki sijoittui hyvinvointialueen kunnista kahdeksanneksi.

Kärsämäki

HYVINVOINTIKERTOMUKSEN VÄHIMMÄISTIETOSISÄLTÖ

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista

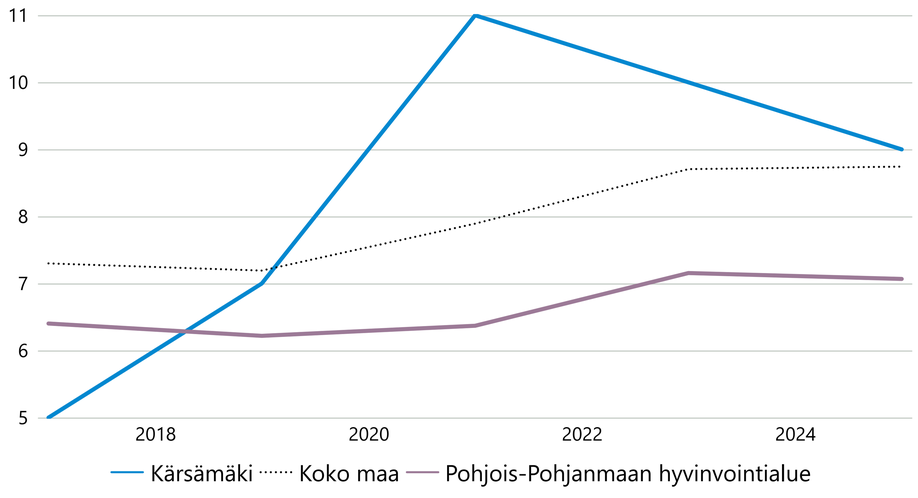

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**9,00**	**%**

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

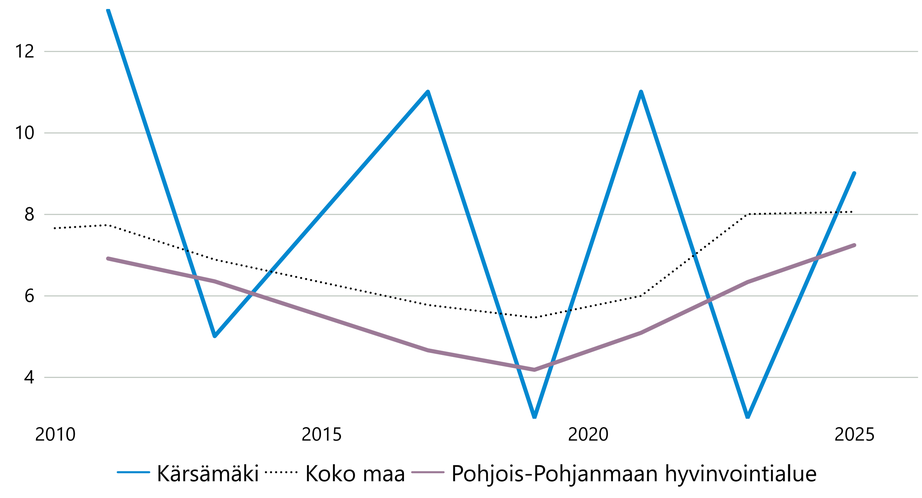

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**9,00**	**%**

Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, %, 4. ja 5. luokan oppilaista

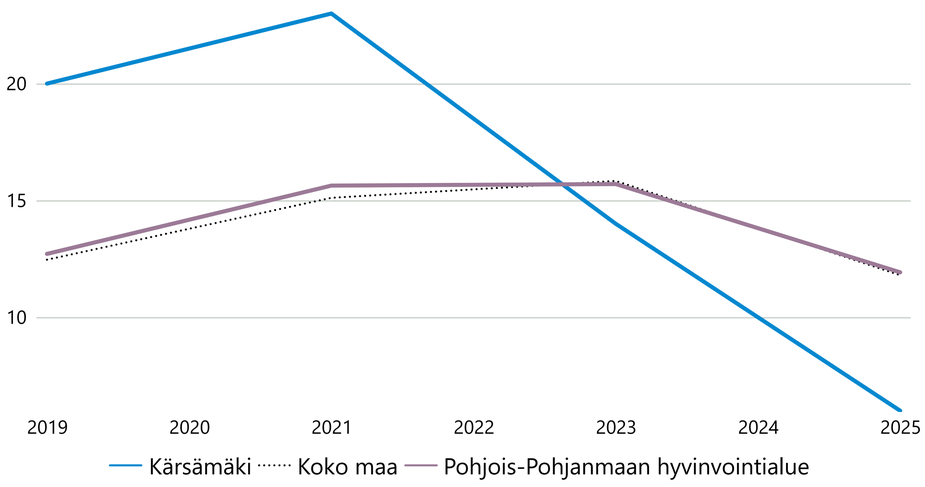

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**6,00**	**%**

Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, %, 8. ja 9. luokan oppilaista

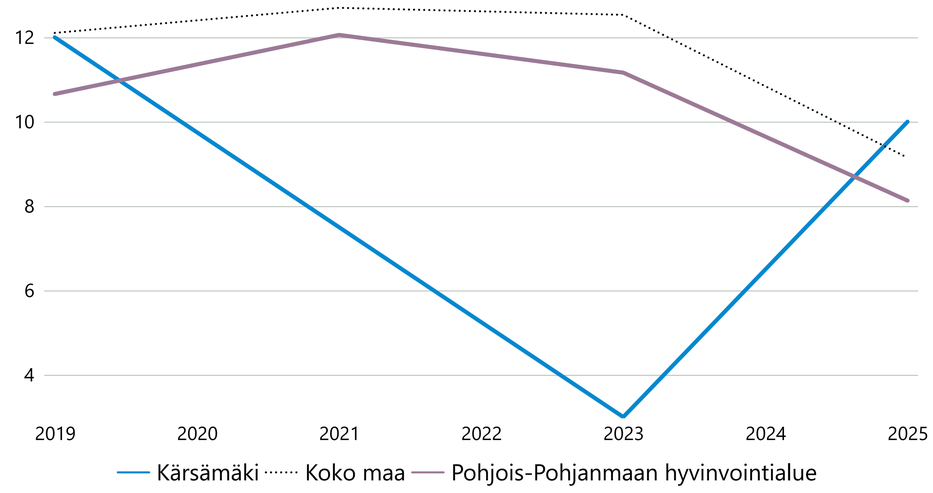

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2025**	**10,00**	**%**

Tapaturmaindeksi, ikävakioitu

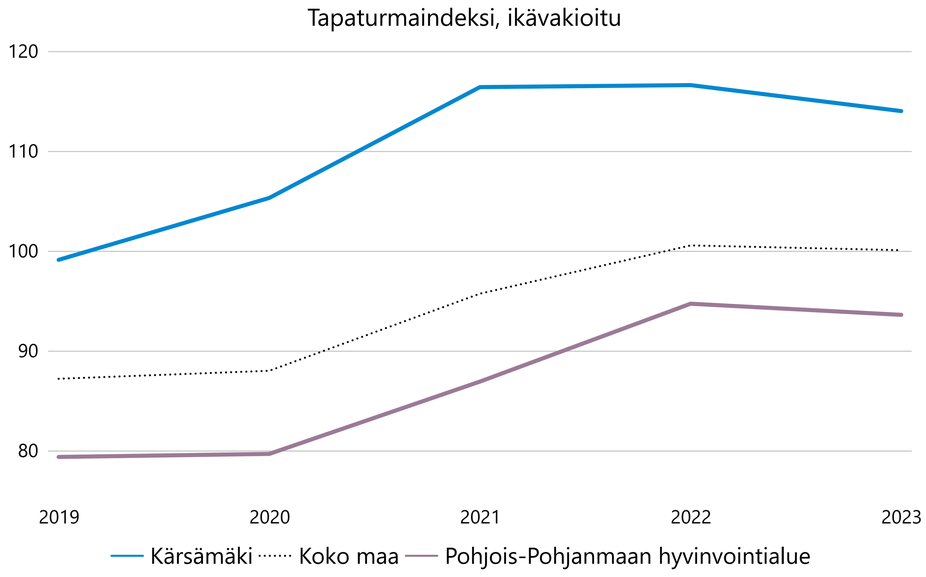

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2023**	**114,00**	**indeksi**

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

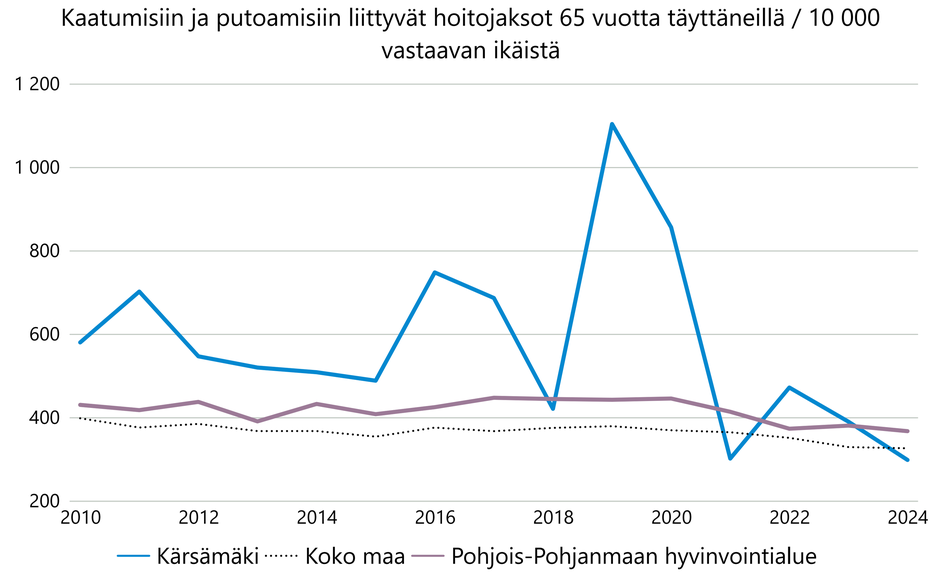

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2024**	**297,70**	**lkm / 10 000 yli 65-**

Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta

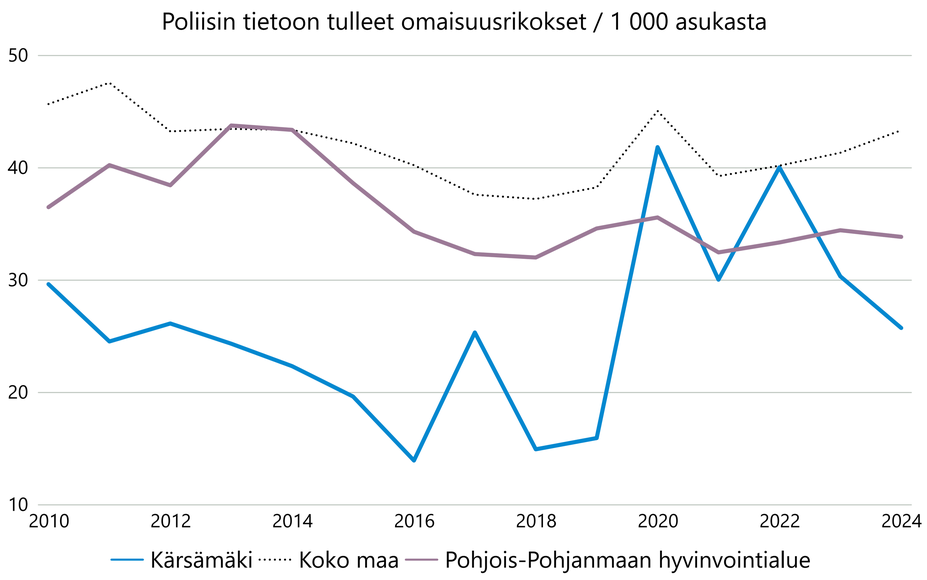

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2024**	**25,70**	**lkm / 1 000 asukast**

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

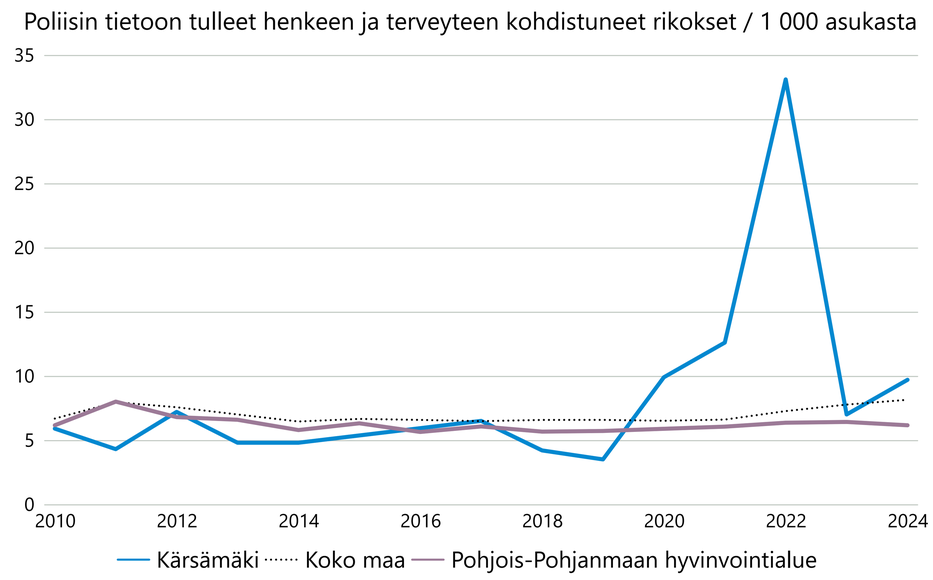

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2024**	**9,70**	**lkm / 1 000 asukast**

Turvallisuus

Koulukiusaaminen ja koettu väkivalta: Kiusaaminen on vakava hyvinvoinnin riskitekijä, joka heikentää lasten ja nuorten turvallisuuden tunnetta. Kärsämäellä 4.–5.-luokkalaisista 9 % on kokenut koulukiusaamista vähintään kerran viikossa. Vaikka luku on hyvinvointialueen keskiarvoa korkeampi, suuntaus on ollut laskeva vuodesta 2021 lähtien. Myös 8.–9.-luokkalaisista 9 % raportoi tulevansa kiusatuksi viikoittain. Yläkoululaisten osalta luku on vaihdellut historiallisesti voimakkaasti (3–13 %), ja yleinen suuntaus hyvinvointialueella on ollut viime aikoina nouseva. Huolestuttava piirre on nuorten kokema väkivalta. 8.–9.-luokkalaisista 10 % on kokenut fyysistä väkivaltaa aikuisten taholta viimeisen vuoden aikana. Luku on noussut merkittävästi parin viime vuoden aikana ja on hyvinvointialueen neljänneksi korkein. Sitä vastoin 4.–5.-luokkalaisten kohdalla kehitys on ollut myönteistä: fyysistä väkivaltaa raportoi kokeneensa 6 % oppilaista, ja luku on pienentynyt viimeisen neljän vuoden aikana.

Tapaturmat ja vammojen ehkäisy: Tapaturmat ovat merkittävä kuolleisuuden ja sairaalahoidon syy. Kärsämäen tapaturmaindeksi (114) on huomattavan korkea; se on hyvinvointialueen toiseksi suurin ja selvästi koko alueen keskiarvoa (93) korkeampi. Erityisesti kaatumiset ja putoamiset korostuvat kaikissa ikäryhmissä. Myönteistä kehitystä on kuitenkin havaittavissa ikääntyneiden turvallisuudessa. Yli 65-vuotiaiden kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot ovat laskeneet voimakkaasti: vuonna 2019 jaksoja oli 1 103, kun taas vuonna 2025 määrä oli enää 297. Taso on Kärsämäellä tällä hetkellä hyvinvointialueen keskiarvoa matalampi.

Rikollisuus ja yleinen turvallisuus: Poliisin tietoon tulleiden henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten määrä on Kärsämäellä hyvinvointialuetta korkeampi. Vuonna 2024 kunnassa rekisteröitiin 9,7 tällaista rikosta tuhatta asukasta kohden (hyvinvointialue 6,2). Omaisuusrikosten osalta tilanne on vakaampi. Vuonna 2024 omaisuusrikoksia tuli poliisin tietoon vähemmän kuin hyvinvointialueella keskimäärin, vaikka määrät ovatkin vaihdelleet suuresti tarkastelujaksolla (viimeiset 14 vuotta).

Kärsämäki

HYVINVOINTIKERTOMUKSEN VÄHIMMÄISTIETOSISÄLTÖ

Varhaiskasvatukseen osallistuneet lapset, % 0 - 6-vuotiaista (sis. kunnalliset ja yksityiset varhaiskasvatustoimijat)

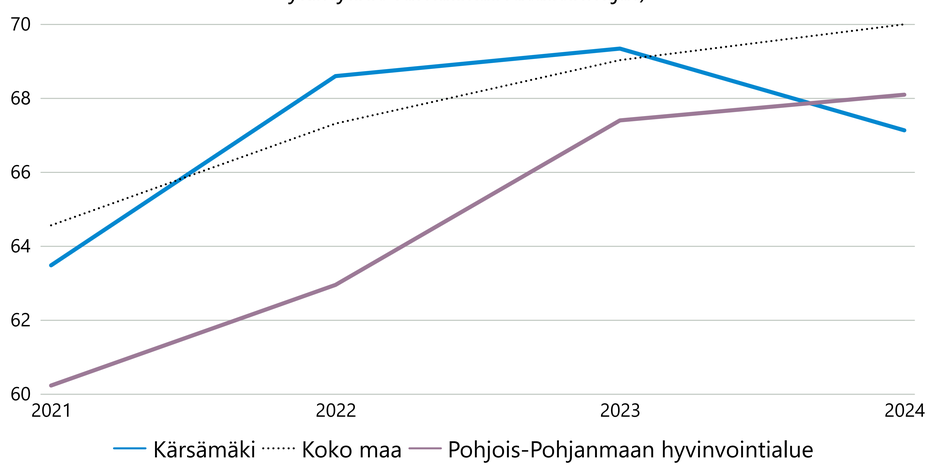

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Tilastokeskus	**2024**	**67,12**	**%**

Oppilaalle on varattu yli 25 minuuttia kouluruuan syömiseen, % kouluista

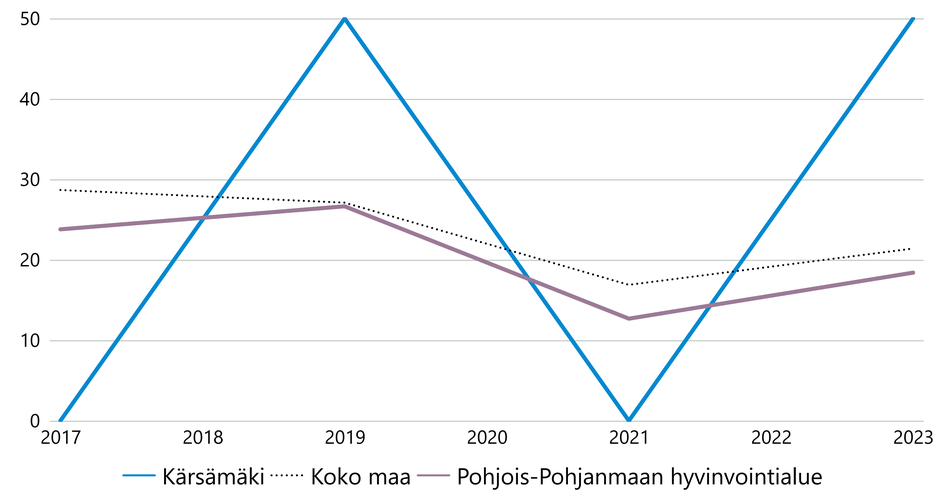

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2023**	**50,00**	**%**

Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus

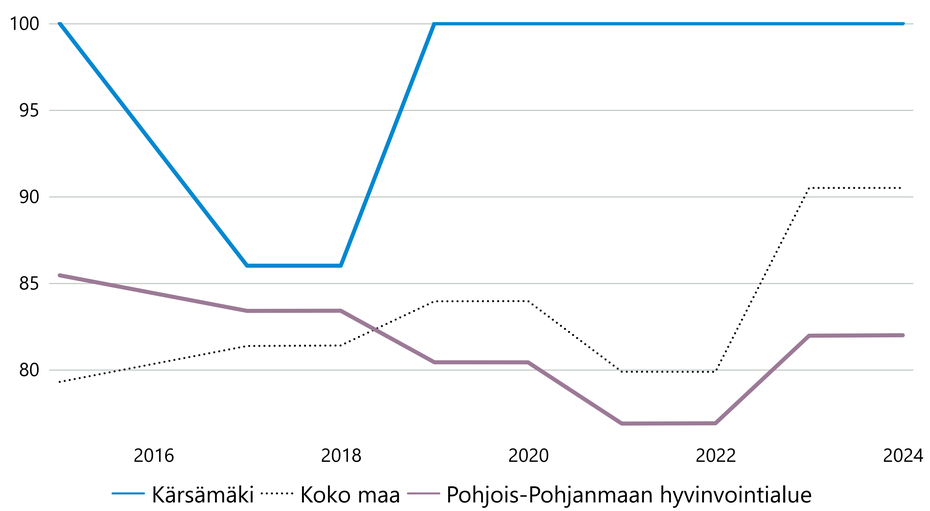

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2024**	**100,00**	**%**

Laajaan terveystarkastukseen sisältyy opettajan kirjallinen arvio oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa, % kouluista

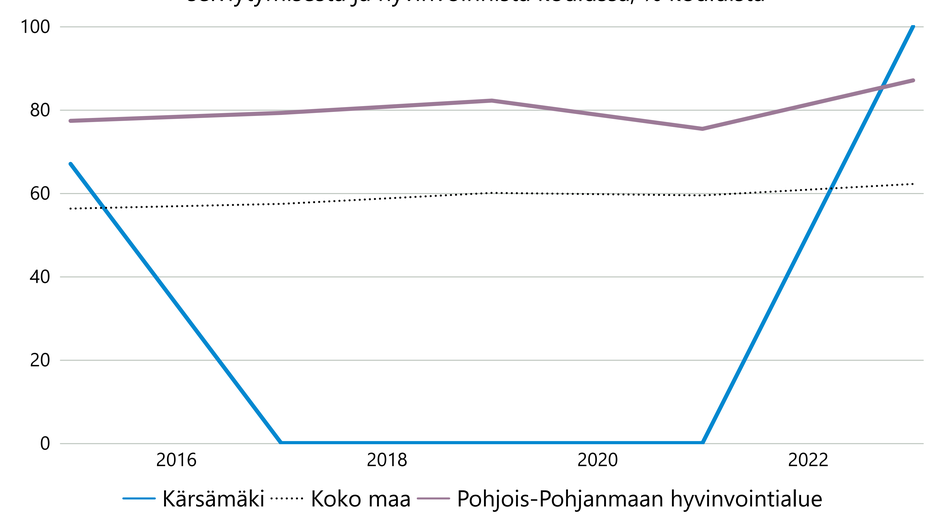

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2023**	**100,00**	**%**

Sivistystoimi

Kärsämäellä 0-5-vuotiaista lapsista yli 90% on varhaiskasvatuksen piirissä. Taulukossa olevaa tilastoa osittain laskee eskari-ikäiset, joista osa ei ole varhaiskasvatuksen järjestämässä aamu- ja iltapäivähoidossa. Taulukossa oleva osallistumisaste on todellista tietoa matalampi.

Koulun puolella mikään ei ole muuttunut ajassa kouluruuan syömisen suhteen koko tarkastelujakson aikana. Selitystä taulukossa olevalle muutokselle ei tiedetä.

Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastuksessa Kärsämäki on saavuttanut 100 % tason vuonna 2024. Kärsämäki suoriutuu tässä paremmin kuin hyvinvointialue tai koko maa keskimäärin.

Laajaan terveystarkastukseen sisältyvä opettajan arvio: Yli 10 vuoden ajan huoltajat ovat saaneet päättää sisältyykö laajaan terveystarkastukseen opettajan arvio. Mikään siis ei ole muuttunut viime vuosien saatossa.

Kärsämäki

HYVINVOINTIKERTOMUKSEN VÄHIMMÄISTIETOSISÄLTÖ

Kulttuuritoiminnan tarjoaminen kohdennetusti erilaisille ryhmille, TEA-pistemäärä

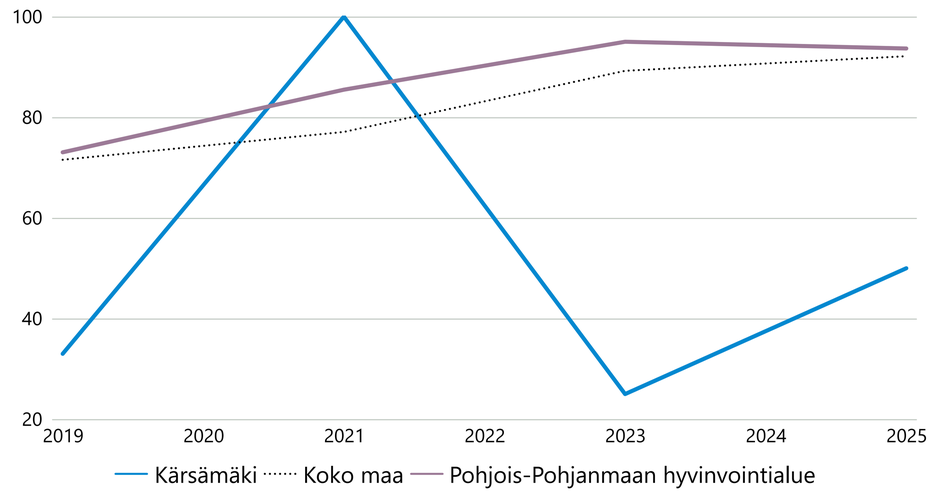

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
TEA-viisari	**2025**	**50,00**	**indeksi**

Kunnan nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan, €/asukas

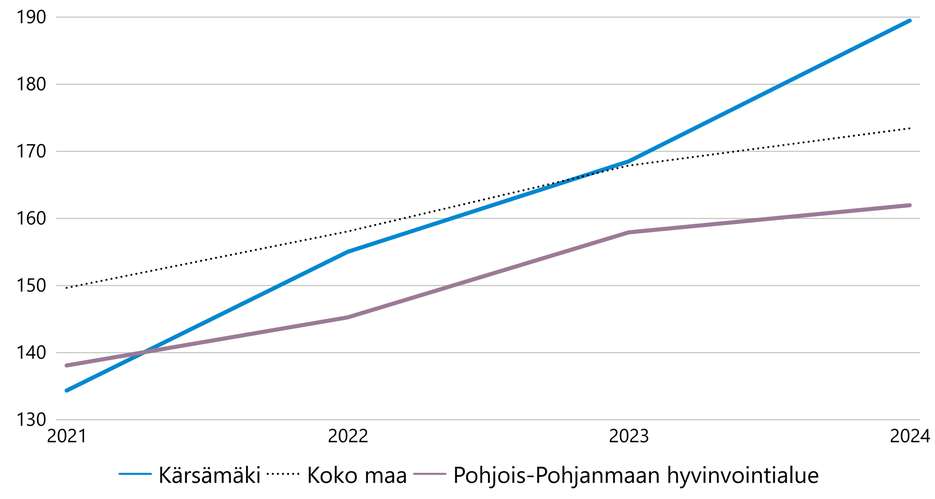

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Valtiokonttori - Hyte	**2024**	**189,42**	**e / asukas**

Kunnan avustukset kulttuuritoimintaan

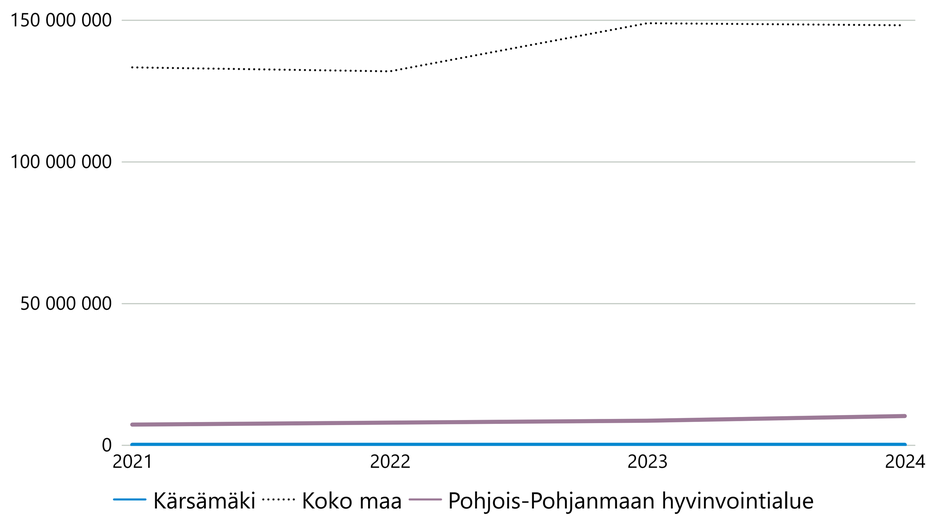

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
KULTTI	**2024**	**13,25 t.**	**euroa**

Museo 3 km (% asukkaista)

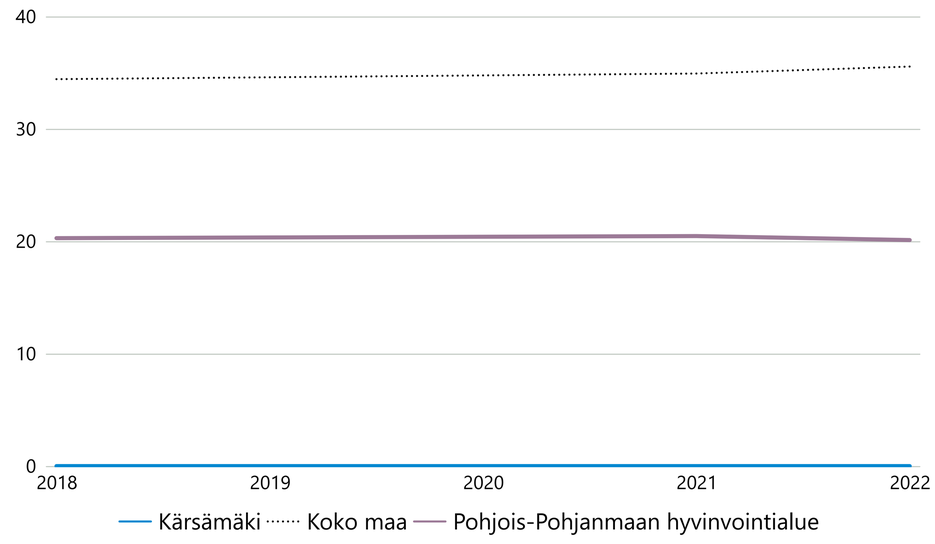

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Tilastokeskus	**2022**	**0,00**	**%**

Museo 10 km (% asukkaista)

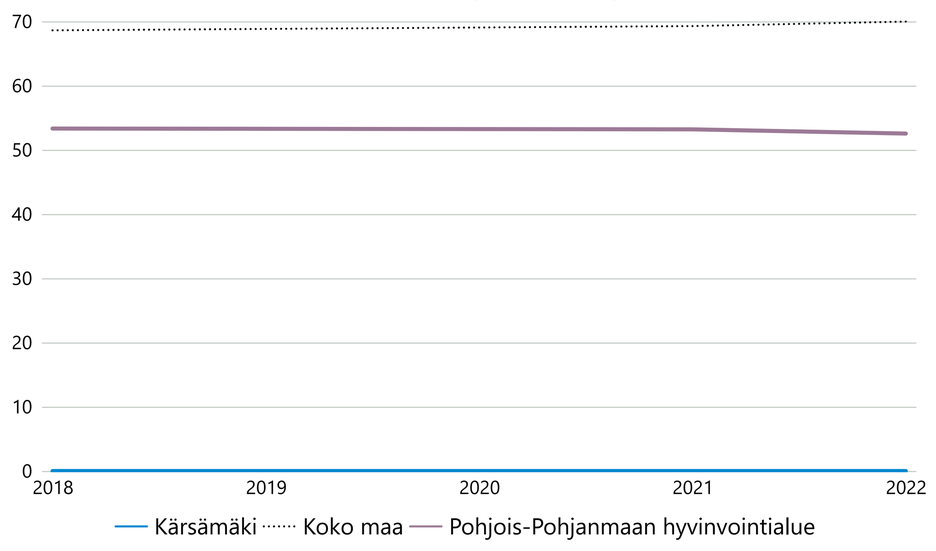

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Tilastokeskus	**2022**	**0,00**	**%**

Museo 20 km (% asukkaista)

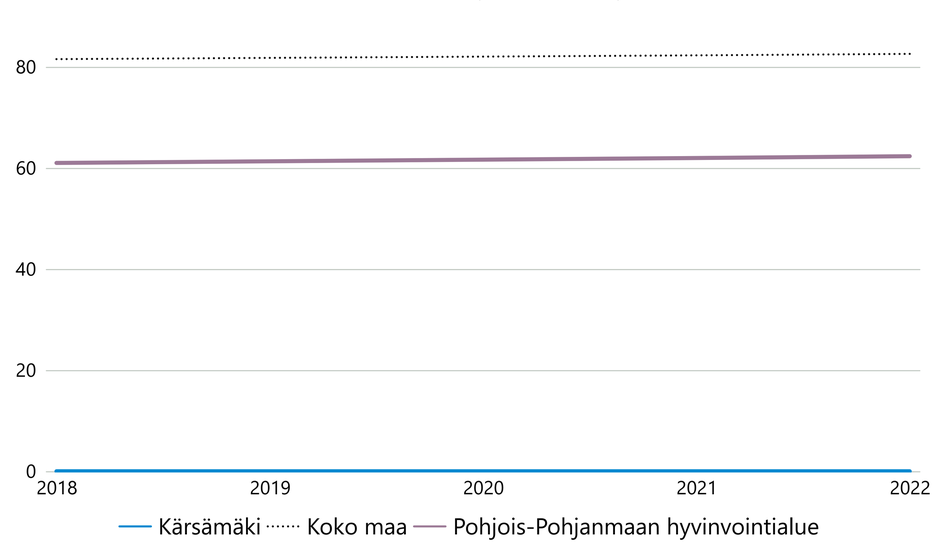

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Tilastokeskus	**2022**	**0,00**	**%**

Kirjasto 3 km (% asukkaista)

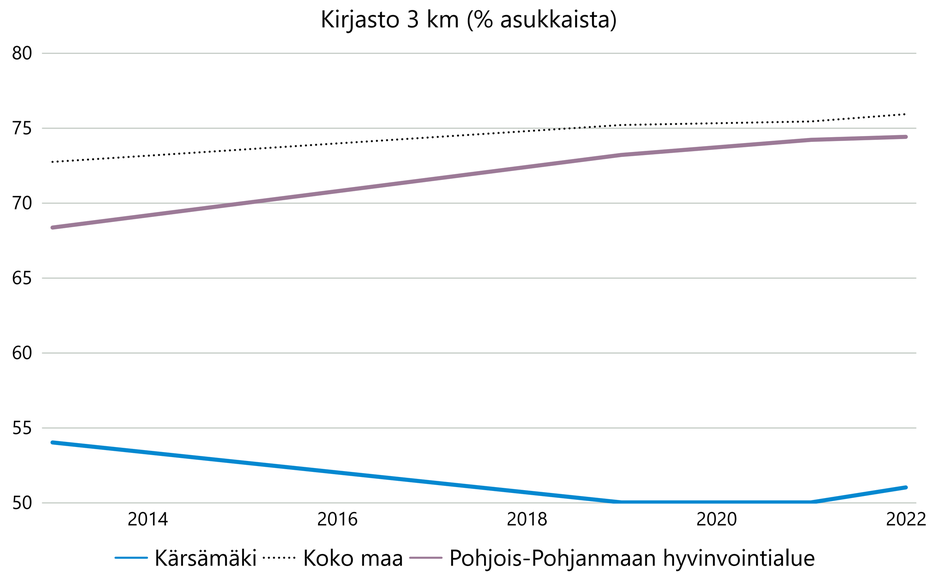

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Tilastokeskus	**2022**	**51,00**	**%**

Kirjasto 10 km (% asukkaista)

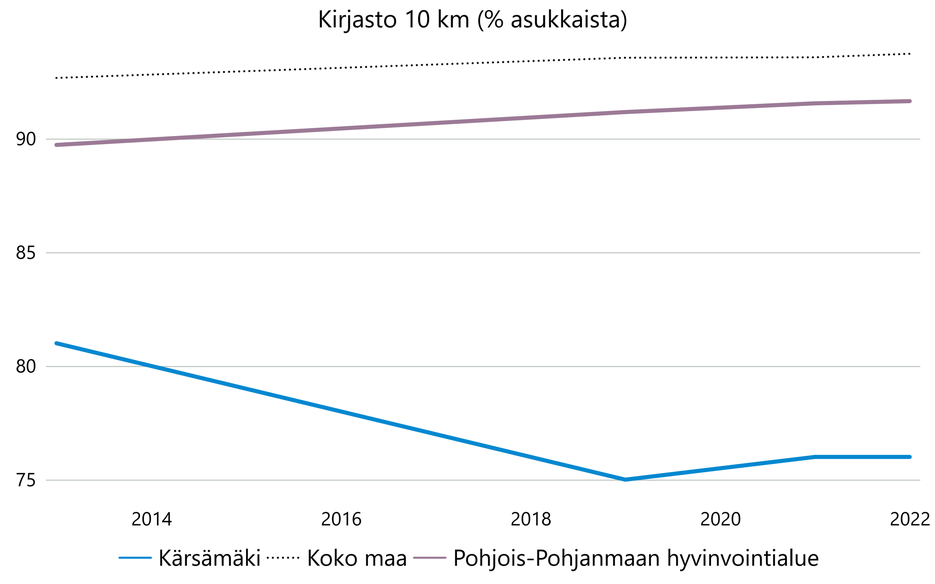

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Tilastokeskus	**2022**	**76,00**	**%**

Kirjasto 20 km (% asukkaista)

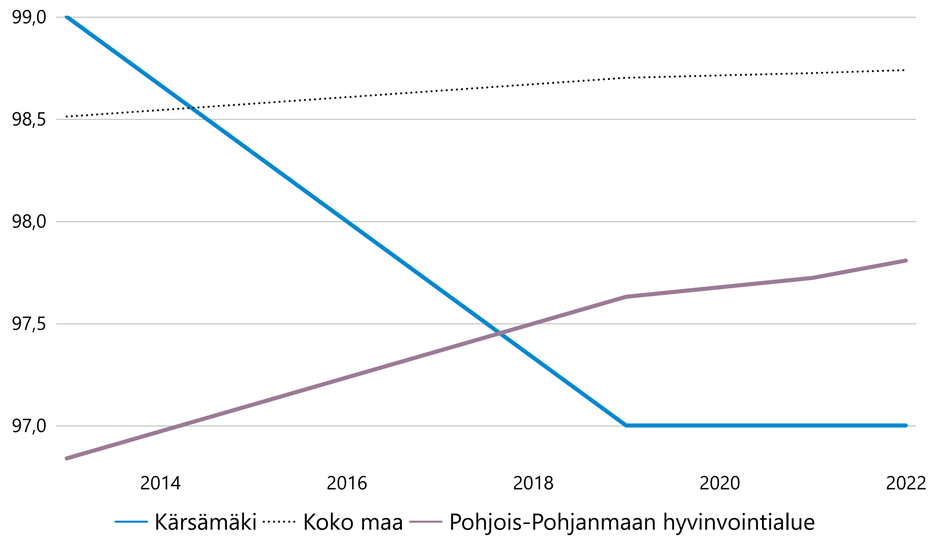

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Tilastokeskus	**2022**	**97,00**	**%**

Valtionsuusteatteri 3 km (% asukkaista)

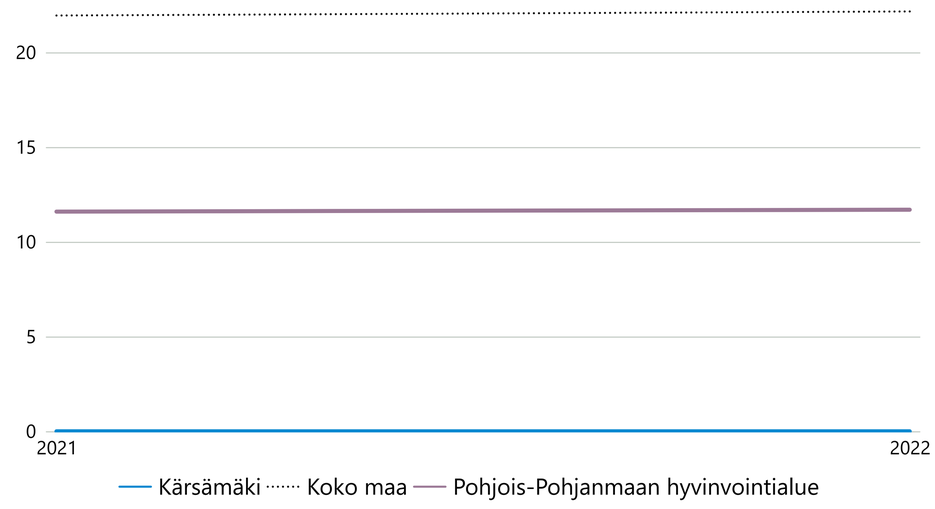

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Tilastokeskus	**2022**	**0,00**	**%**

Valtionosuusteatteri 10 km (% asukkaista)

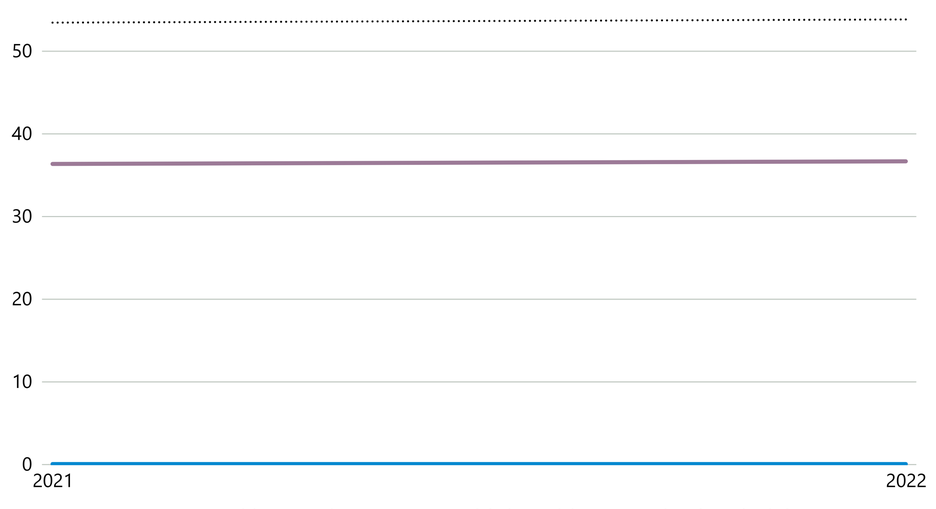

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Tilastokeskus	**2022**	**0,00**	**%**

Valtionosuusteatteri 20 km (% asukkaista)

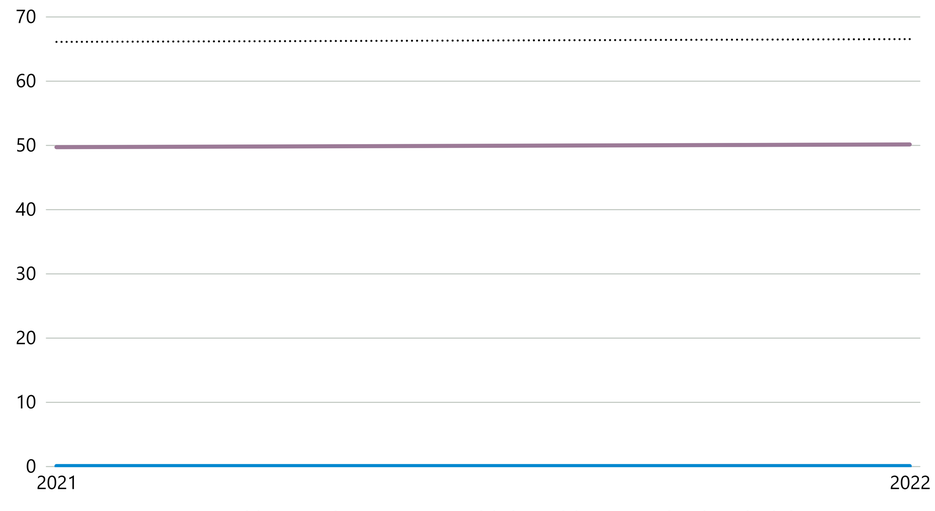

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Tilastokeskus	**2022**	**0,00**	**%**

Kulttuuritoimi

Kulttuuritoiminnalla on merkittävä rooli kuntalaisten yhteisöllisyyden ja elämänlaadun vahvistamisessa. Kärsämäen kunta on panostanut kulttuuripalveluihin vakaasti, mikä näkyy muun muassa taloudellisissa resursseissa.

Kunnan nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan ovat huomattavasti hyvinvointialueen keskiarvoa korkeammat. Toisin kuin monet muut kunnat, Kärsämäki on säilyttänyt kulttuuritoiminnan avustukset ja kasvattanut niitä maltillisesti vuosittain. Tämä osoittaa kunnan vahvaa sitoutumista paikallisen kulttuurikentän elinvoimaisuuden turvaamiseen.

Kulttuuritoimi järjestää vuosittain lähes 50 tapahtumaa, jotka sisältävät muun muassa elokuvailtoja, konsertteja, työpajoja ja teatteriesityksiä. Pienellä paikkakunnalla tapahtumat järjestetään ensisijaisesti kaikille avoimina tilaisuuksina. Strateginen valinta palvella laajaa yleisöä on perusteltu riittävän osallistujapohjan varmistamiseksi ja yhteisöllisyyden vahvistamiseksi yli rajojen.

Kunnallisen terveydenedistämisaktiivisuuden (TEAviisari) mukaan Kärsämäen tulos (50) jää jälkeen hyvinvointialueen keskiarvosta (90) erityisesti kohdennetun kulttuuritoiminnan osalta. Indikaattori osoittaa, että kulttuuripalveluita voitaisiin tarjota nykyistä suunnitelmallisemmin eri kohderyhmille (esim. ikääntyneet, lapset tai erityisryhmät).

Kärsämäki

HYVINVOINTIKERTOMUKSEN VÄHIMMÄISTIETOSISÄLTÖ

Kevyen liikenteen väyliä (metriä) / asukas

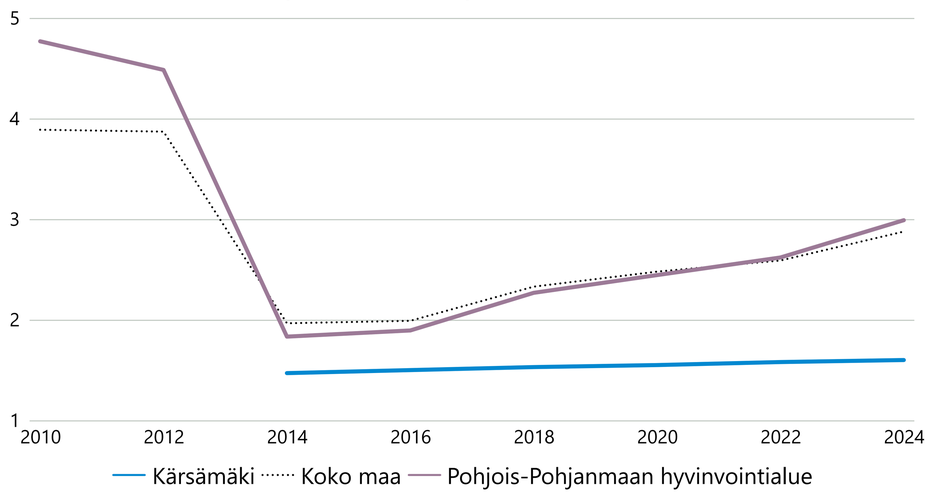

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
TEA-viisari	**2024**	**1,60**	**metriä / asukas**

Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, % 8. ja 9. luokan oppilaista

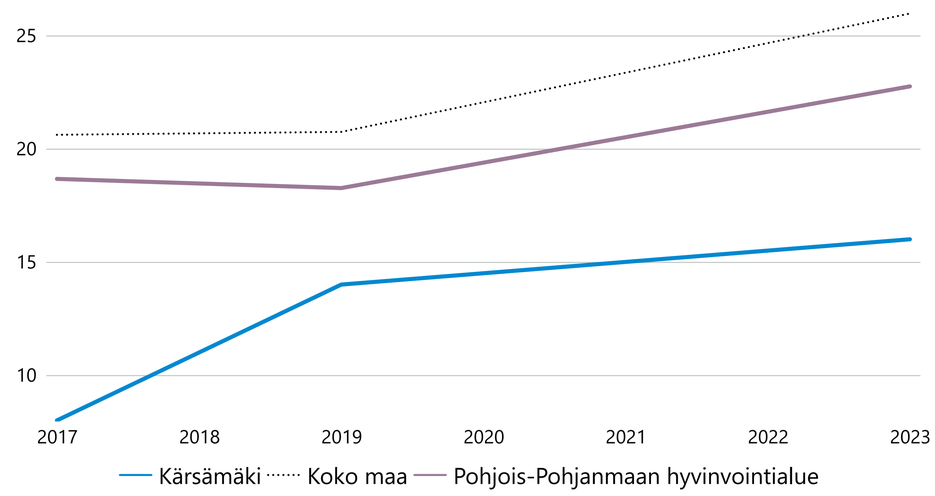

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2023**	**16,00**	**%**

Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

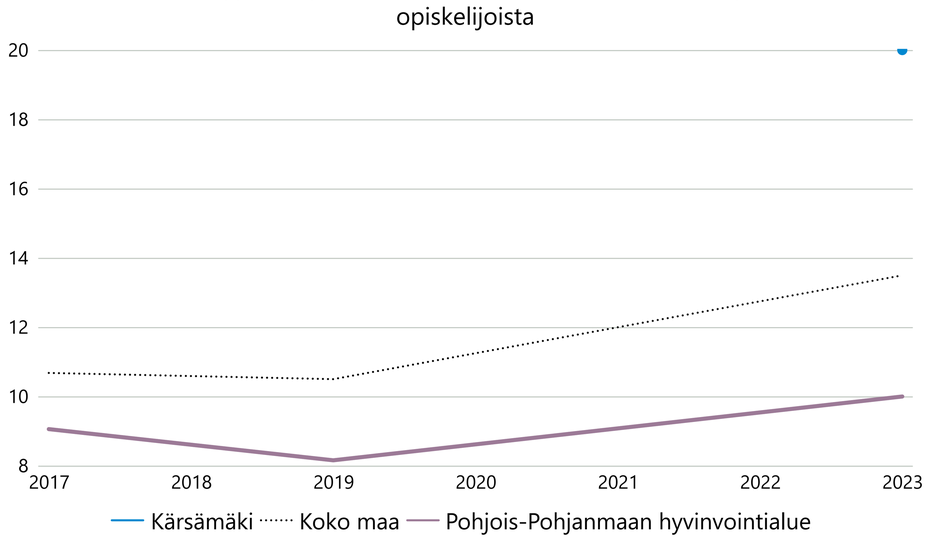

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Kouluterveyskysely, THL	**2023**	**20,00**	**%**

Päivittäistavarakaupasta enintään 1 kilometrin päässä asuvat (linnuntie-etäisyys), % väestöstä

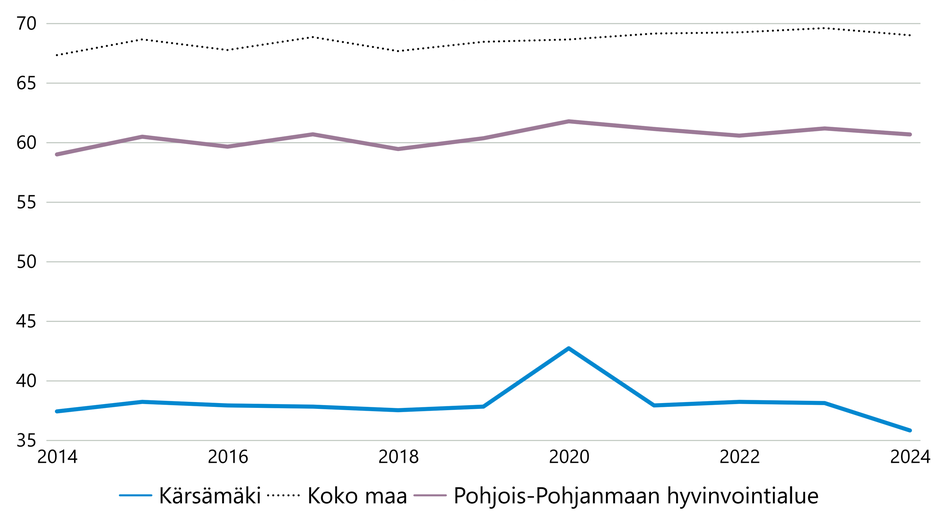

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Liiteri	**2024**	**35,80**	**%**

Alakoulujen saavutettavuus, alakouluikäiset, enintään 2 km

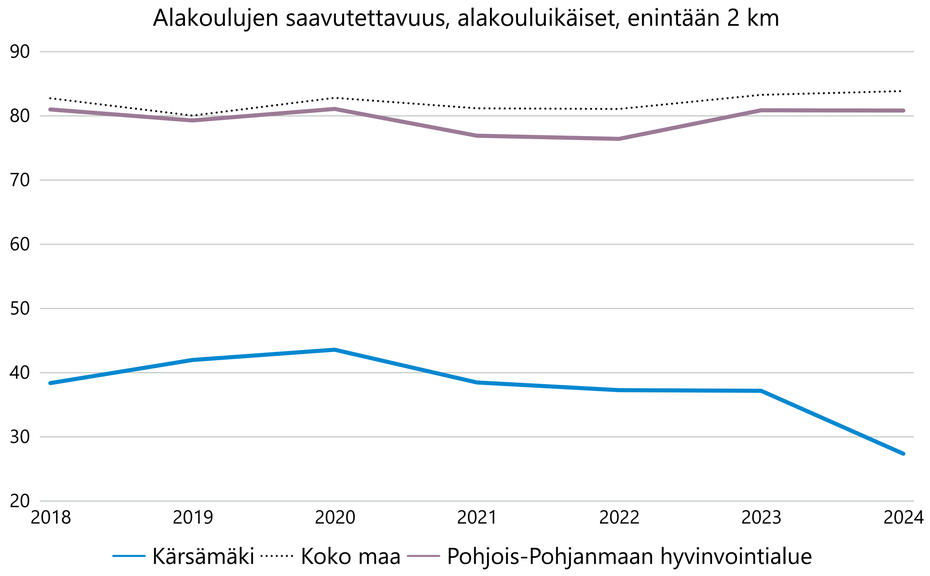

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Liiteri	**2024**	**27,30**	**%**

Enintään 1 kilometrin etäisyydellä säännöllisen liikenteen joukkoliikenteen pysäkistä asuvat, % väestöstä

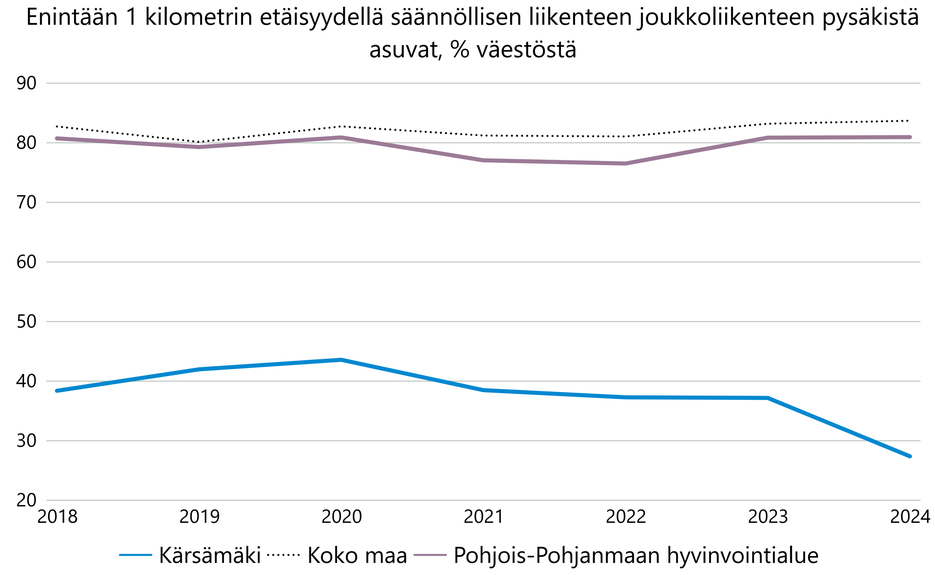

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Liiteri	**2024**	**27,30**	**%**

Lähivirkistykseen soveltuvien alueiden saavutettavuus, % väestöstä, enintään 300 metriä

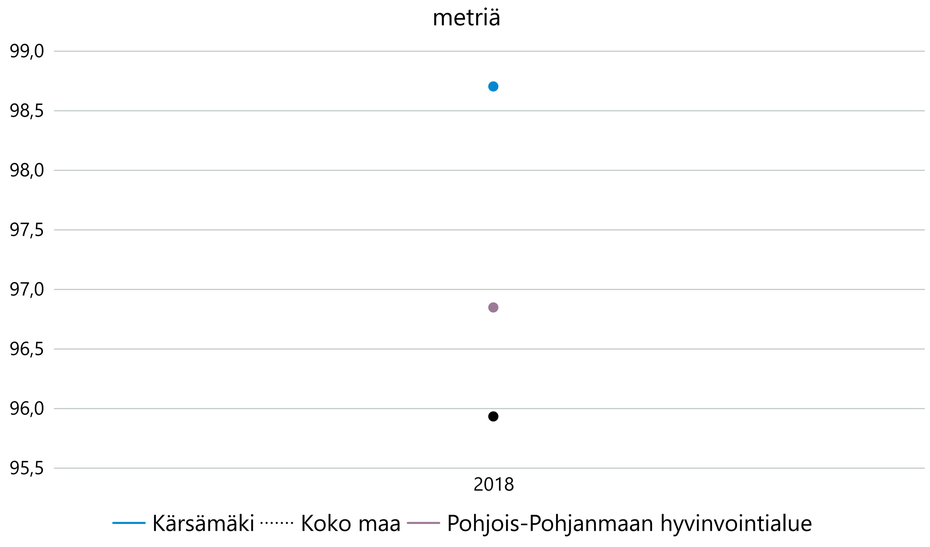

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Liiteri	**2018**	**98,70**	**%**

Tekninen ja ympäristötoimi

Kevyen liikenteen verkosto ja liikenneturvallisuus: Kärsämäen kevyen liikenteen väylien määrä on säilynyt vakaana, mutta se on suhteellisesti vähäisempi kuin hyvinvointialueella keskimäärin. Kunnan haja-asutusrakenteen vuoksi väylien rakentaminen taajaman ulkopuolelle ei ole ollut tarkoituksenmukaista ja keskusta-alueen tiivis rakenne asettaa rajoituksia uusille väylille. Liikenneturvallisuutta ja saavutettavuutta on kuitenkin edistetty vuonna 2023 laaditulla **kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelmalla**. Lisäksi kunta käy jatkuvaa vuoropuhelua ELY-keskuksen kanssa tieverkon ja kyläteiden kehittämistarpeista.

Oppilaitosten fyysiset työolot: Kouluterveyskyselyn mukaan 16 % perusopetuksen 8.–9.-luokkalaisista kokee koulun fyysisten työolojen häiritsevän koulutyötä. Vaikka luku on hyvinvointialueen keskiarvoa matalampi, kokemus työolojen puutteista on ollut noususuuntainen usean vuoden ajan. Samat haasteet tunnistetaan myös lukiossa.

Kuntalaisten kokemuksiin vaikuttavat erityisesti seuraavat tekijät:

Tilojen riittävyys ja ahtaus: Kyläkoulujen lakkauttaminen on keskittänyt oppilasmääriä. Vaikka oppilaiden kokonaismäärä on laskussa, tuen tarpeen kasvu vaatii aiempaa enemmän pienryhmätiloja, mikä luo painetta nykyiselle tilakannalle. Ennusteiden mukaan lapsimäärä laskee huomattavasti seuraavan viiden vuoden aikana, mikä helpottanee tilapainetta pitkällä aikavälillä.

Sisätilojen laatu: Työoloihin vaikuttavat kokemukset melusta, valaistuksesta ja sosiaalitilojen kunnosta.

Puhtaus ja viihtyvyys: Tilojen puhtauteen on kiinnitetty erityistä huomiota, ja yhtenä toimenpiteenä on siirrytty kengättömään kouluun vuoden 2024 aikana.

Energiatehokkuus ja valaistusremontit: Oppimisympäristöjen laatua on parannettu merkittävästi valaistusuudistuksilla. Kuluvan vuoden aikana yli puolet luokkatilojen valaisimista (n. 100 kpl) on uusittu LED-tekniikkaan, ja myös käytävätilojen valaistus on päivitetty. Toimenpide parantaa työolosuhteita ja edistää kunnan energiatehokkuustavoitteita.

Kärsämäki

HYVINVOINTIKERTOMUKSEN VÄHIMMÄISTIETOSISÄLTÖ

TEA-pisteet, Liikunta

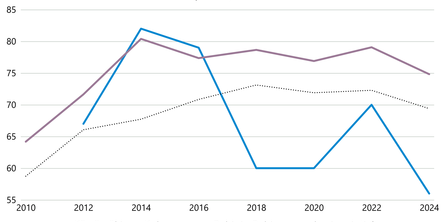

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2024**	**56,00**	**indeksi**

Kunnan liikuntatoimen toimintamenot /asukas € + kunnan investoinnit liikuntaan / asukas €

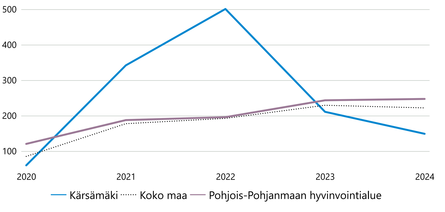

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
LIPAS	**2024**	**149,00**	**e / asukas**

Liikunta ja nuorisotoimi

Kärsämäen vahvuus on erinomainen ja kattava liikuntapaikkaverkosto, johon on investoitu viime vuosina merkittävästi. Kärsämäen liikuntatoimen menot asukasta kohden nousivat poikkeuksellisen korkealle tasolle vuonna 2022 (noin 500 €/asukas), mikä viittaa merkittävään liikuntapaikkainvestointiin (Kataja-Areena). Kärsämäellä on huomattavan suuri määrä liikuntapaikkoja suhteessa väkilukuun: luku on yli 40 paikkaa / 1000 asukasta, kun koko maan keskiarvo on alle 10.

Haasteena on kuitenkin liikunnan edistämistyön strateginen ote ja palveluiden kohdentaminen. Vaikka fyysiset puitteet (liikuntapaikat) ovat erinomaiset, kunnan aktiivisuus liikunnan edistämisen *prosesseissa* (kuten suunnitelmallisuus, seuranta ja resursointi) on heikentynyt.Liikunnan TEA-pisteet ovat olleet voimakkaassa laskussa vuoden 2014 huipusta (yli 80 pistettä). Vuonna 2024 pistemäärä on enää 56, mikä on selvästi matalampi kuin hyvinvointialueen (n. 75) tai koko maan keskiarvo. Erityisryhmille, kuten työttömille tarjottavat liikuntaryhmät olisi keskeinen keino nostaa kunnan HYTE-aktiivisuutta. Työttömille suunnattujen kohdennettujen liikuntaryhmien järjestäminen on loppunut kokonaan vuoden 2016 jälkeen kun samaan aikaan muualla maassa ja hyvinvointialueella näiden ryhmien tarjonta on pysynyt vakaana.

Nuorisotyön osalta selkeänä vahvuutena nousee esille kouluilla tehtävä nuorisotyö ja siihen panostaminen. Nuorisotyöhön annettu rahallinen panostus on noussut vuodesta 2021 ja kustannukset vuonna 2024 olivat 66,50€/asukas. Henkilöstöresurssi on vakiintunut kahteen henkilötyövuoteen.

Liikuntapaikkojen lukumäärä / 1000 asukasta

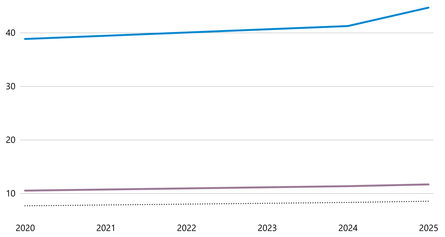

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
LIPAS	**2025**	**44,67**	**lkm / 1 000 asukast**

Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä työttömille

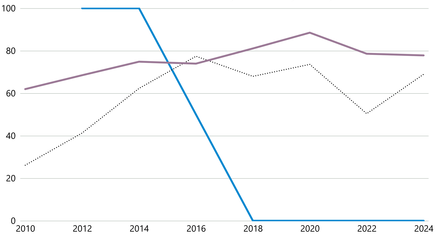

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
TEA-viisari	**2024**	**0,00**	**indeksi**

Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä ikääntyneille

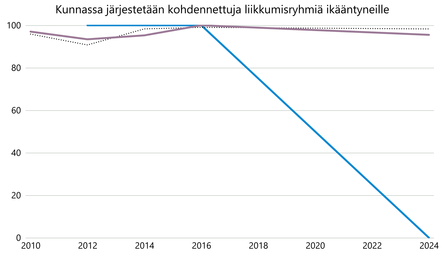

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
TEA-viisari	**2024**	**0,00**	**indeksi**

Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä painonhallintaa tarvitseville

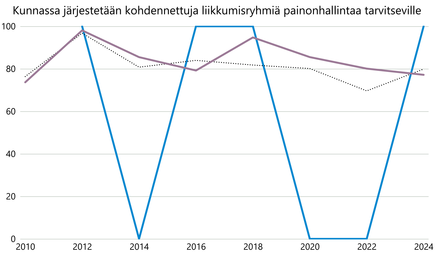

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
TEA-viisari	**2024**	**100,00**	**indeksi**

Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä opiskelun ulkopuolella oleville nuorille

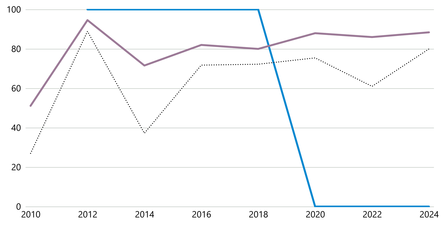

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
TEA-viisari	**2024**	**0,00**	**indeksi**

Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille

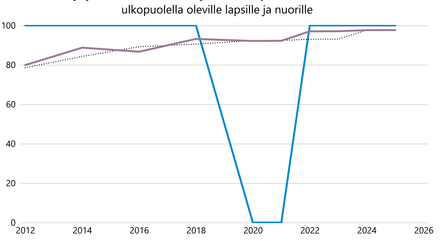

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2025**	**100,00**	**indeksi**

Nuorisotoimen nettokäyttökustannukset, €/asukas

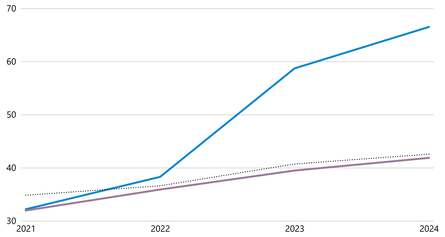

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Valtiokonttori - Hyte	**2024**	**66,50**	**euroa**

Nuorisotoimen henkilötyövuodet

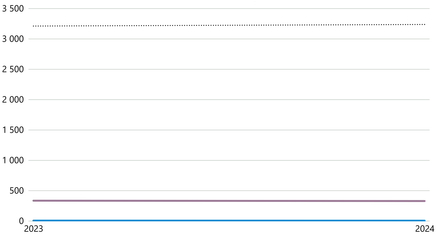

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Nuorisotilastot.fi	**2024**	**2,00**	**henkilötyövuosi**

Avoimen pienryhmä- tai kerhotoiminnan toteutuminen

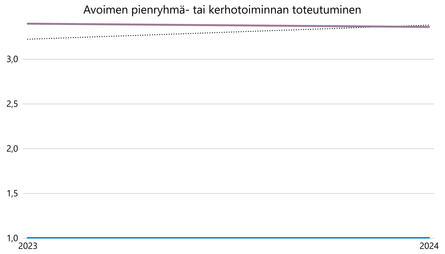

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Nuorisotilastot.fi	**2024**	**1,00**	**vastausarvo**

Nuorisotyön toteutuminen peruskouluissa

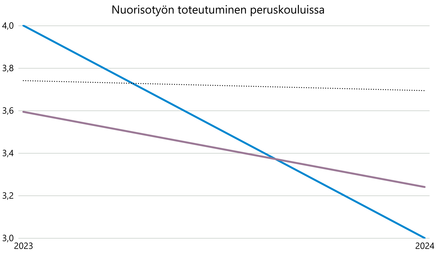

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Nuorisotilastot.fi	**2024**	**3,00**	**vastausarvo**

Etsivän nuorisotyön toteutuminen

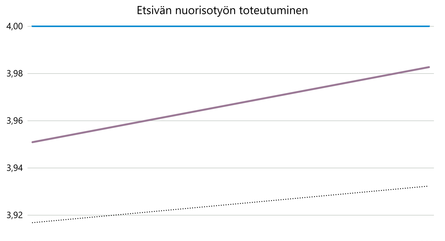

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Nuorisotilastot.fi	**2024**	**4,00**	**vastausarvo**

Kärsämäki

HYVINVOINTIKERTOMUKSEN VÄHIMMÄISTIETOSISÄLTÖ

Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä

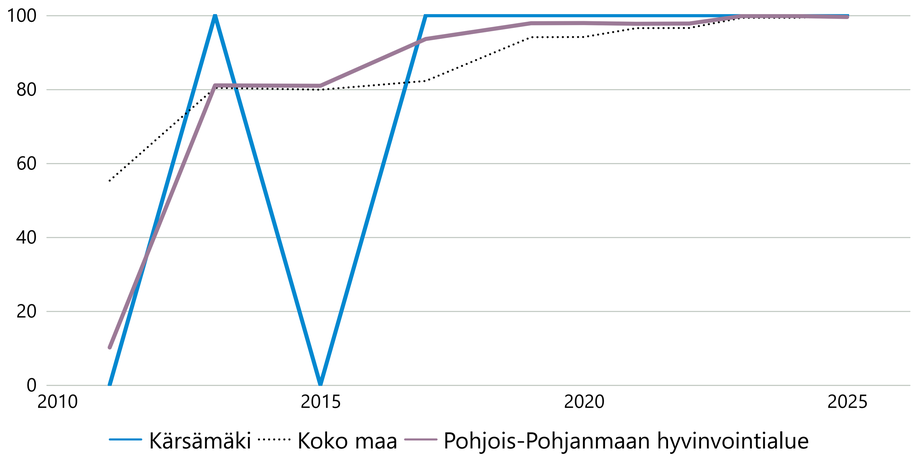

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2025**	**100,00**	**indeksi**

TEA-pisteet, Terveydenedistämisaktiivisuus kunnassa (kuntajohto, kulttuuri, perusopetus ja liikunta)

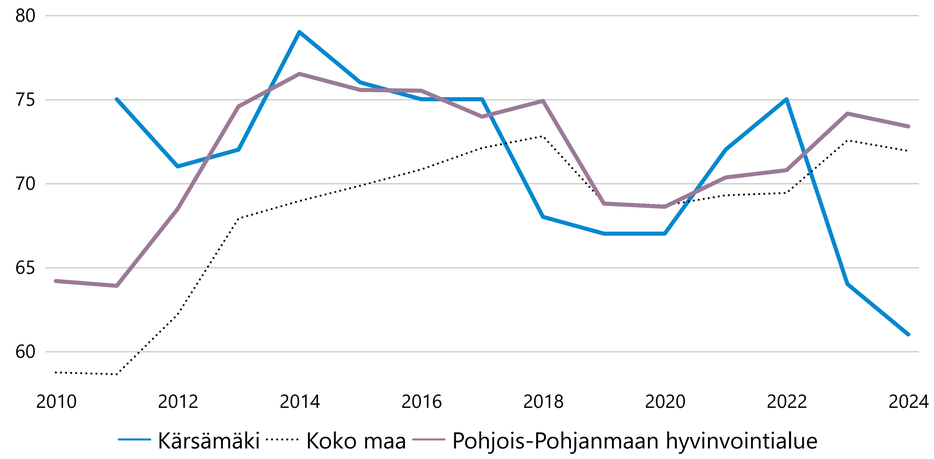

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2024**	**61,00**	**indeksi**

Väestöryhmien välisten terveyserojen raportointi valtuustolle, % tiedot toimittaneista alueen kunnista

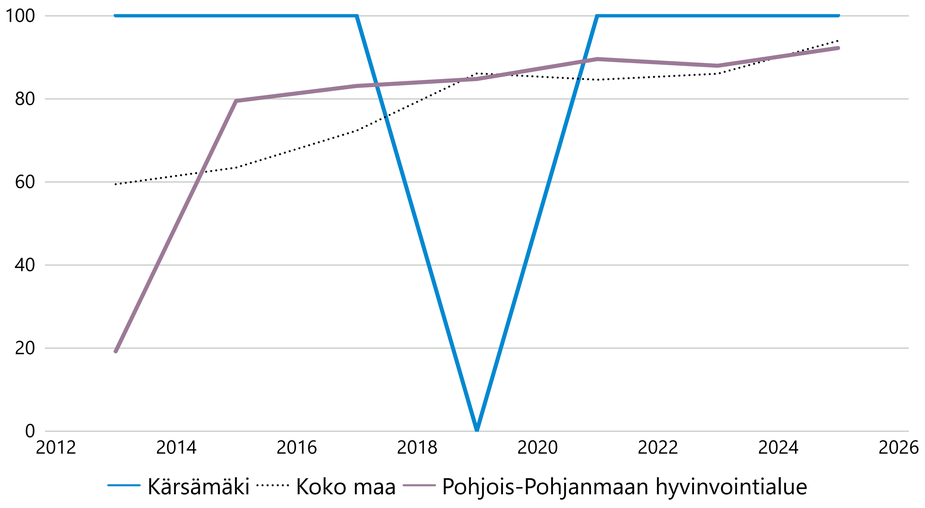

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2025**	**100,00**	**%**

Ennakkoarvioinnin käyttö kunnan toiminnassa, %

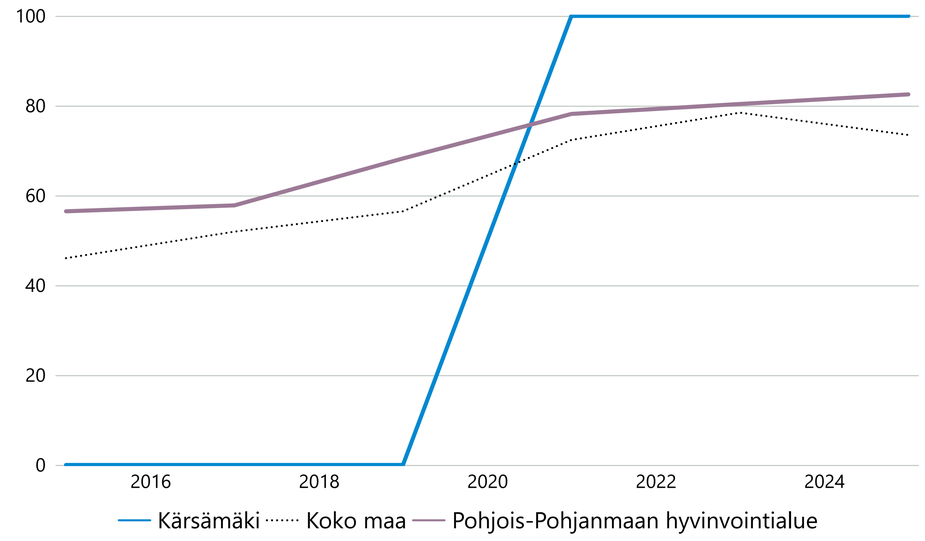

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2025**	**100,00**	**%**

HYTE-kerroin, 0 - 100

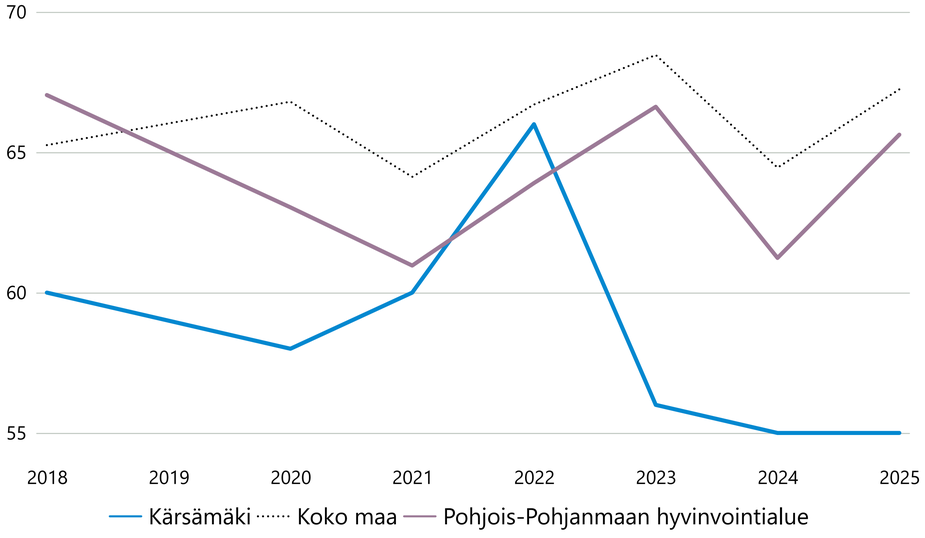

Lähde	Tiedon ajankohta:	Uusin arvo (Oma kunta	Yksikkö
Sotkanet	**2025**	**55,00**	**indeksi**

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet kunnassa

HYTE-organisaatio ja asiantuntijaresurssi: Kärsämäen kunnan panostus hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen (HYTE) on vahvistunut merkittävästi kuluneella kaudella. Kesällä 2025 kuntaan perustettiin erillinen hyvinvointikoordinaattorin toimi. Tätä ennen tehtäviä hoidettiin osa-aikaisesti hyvinvointiohjaajan toimen ohella.Uudistus vastaa sekä valtakunnallista että alueellista kehitystä: kaikissa Pohjois-Pohjanmaan kunnissa on nimetty HYTE-asiantuntija. Hyvinvointialueuudistuksen myötä kuntien välisen sekä hyvinvointialueen kanssa tehtävän yhteistyön merkitys on korostunut. Tämä tekee asiantuntijaresurssista välttämättömän kunnan lakisääteisten hyvinvointitehtävien toteuttamiseksi. Kärsämäen terveydenedistämisaktiivisuuden (TEA-viisari) tulokset ovat olleet laskusuuntaisia vuodesta 2022 lähtien. Tulokset kuvaavat monialaisen HYTE-työn prosessien tilaa ja vaikuttavuutta. Jotta laskeva suuntaus saadaan käännettyä, kunnan tulee jatkossa kiinnittää erityistä huomiota seuraaviin osa-alueisiin:

Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi (EVA): Vahvistetaan ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointia osana kunnallista päätöksentekoprosessia.

Osallisuus ja yhteisöllisyys: Kehitetään asukkaiden ja järjestöjen mahdollisuuksia osallistua palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen.

Seuranta ja raportointi: Tiivistetään hyvinvointitiedon hyödyntämistä toimialojen toiminnan suunnittelussa.

Poikkihallinnollinen yhteistyö: Varmistetaan, että hyvinvointityö jalkautuu kaikille toimialoille, kuten tekniseen toimeen ja sivistyspalveluihin.

HYTE-kerroin ja kannustavuus: Kunnan tekemä HYTE-työ vaikuttaa suoraan valtionosuuksien määräytymiseen HYTE-kertoimen kautta. Kerroin muodostuu prosessi-indikaattoreista (kuten suunnitelmallisuus ja resurssit) sekä tulosindikaattoreista, jotka mittaavat kuntalaisten terveyden ja elintapojen muutoksia. Panostamalla laadukkaisiin prosesseihin ja koordinaatioon, kunta luo edellytykset asukkaiden hyvinvoinnin paranemiselle ja varmistaa samalla kunnan taloudellista kantokykyä.